

Na Usu-usu Ana Pol Tanaraaui Noni Hinihini Na'i Rom

Gere Mamaani 'Iniai Bukani

Ra'i heisonga'i he'ua na'o to'ora'i na'i taha na'o hinihinia? Na'i Buka Rom 'ia Pol 'a arami'i tara'i kae heisonga'i 'ini'i mareho nagau hinihini'i.

'Ia Pol 'a usuai bukani tanaraaui noni hinihini narau awa na'i Rom. Ai'a 'oha na do 'ia Pol 'ai heisadoi beiraaui, ma'ata 'a kae rabasia do'ai garihiraau. Rom naasi kae 'omaa raha na awaiei mwaeraha na marungia hako i gaumani 'anai Rom. Ra ragoi saeni Rom narau hinihini'i mwane hi'ona he'ete'i hairiu. Ma'ata haru nei rau hinihinia Jisas. 'Iraau rau to'ora'i mwane heisonga'i 'iniai tahitahi adaau 'onaai sae hinihini ma 'iniai taha narai haua 'anai raha ara'a na'i tahingadaau beia Jisas Kraest.

Nara 'ini tara'i kae heisonga'i na 'ia Pol na arami'i. 'A 'ua? Na mwane sae hako 'a arari do 'ia God 'ai ha'a-mama'airaaui? Ma 'ua? 'Onaa gai haa'i mwani here goro, gau matai daua i tahi tarau 'ini'i? 'E taha nai ha'ata'inia do 'igaau ra'i sae hinihini mora? 'E taha nai 'a'auhigaau 'anai ura bwarasi'i maho ta'a'i nagau 'adoma'iniai haa'i? 'A 'ua? 'Ia God 'agu bwa'i ta'ahigaau'a na'i 'oha nagau haa i maho na ta'aa di'u? 'Ai he'ua i barongagaa'i tanaai nata sae hinihini? Ma 'ai he'ua tanaai nei na ai'a hinihini?

Na'i 'oha na 'oi 'oha'iniai Buka Rom, 'oi sibani'i heiarami 'ada'i heisonga'i 'isi, ma'ua tara'i heisonga'i ro'u na 'oi to'ora'i. 'Oi ha'arahesi

ma 'oi ha'angonia God mai 'a'auhi'o 'anai aidangisi'i heiamami 'ada'i heisonga'i 'isi.

Ha'atee Ha'agorohi Ana Pol

¹ 'Inaua Pol, sae tatau'aro ana Jisas Kraest, nau hauai usu-usuni. 'Ia God 'a sigihiau 'anai ha'i Ha'ataari, ma ha'ataariau hura'a 'anai taroha'iniai Taroha Goro.

² Mana Taroha Goroši naasi Taroha Goro narau bwane ha'atee duruduru mau mai 'inia na'i 'ohabwani narau ha'ateenga'inia i rarabea na'i Usu-usu Maea.

³⁻⁴ Ni Taroha Goro naasi 'e Taroha Goro 'inia Araha aga Jisas Kraest, i garena God na huta mai 'onaai inoni na'i burungana Mwaeraha Deved. Ma 'anai ha'ata'inia do 'iia 'e garena God ha'a-momori, 'ia God 'a ha'a-suruta'ea aho'i baaniai mae 'iniai mena 'anai Hi'ona Maea na wetewete.

⁵ Tarana 'inia Kraest, naasi na 'ia God nagu goro 'iniau ma soiau 'inia dowai ha'i Ha'ataari 'anai heitaroha'i tanaraaui sae suri 'ado marau, marai hinihinia mana araisuria marai ha'aasaai atana.

⁶ 'T'amou sae hinihini na'i Rom, 'ia God 'a sigihi'amou ro'u 'anai ha'i sae ana'ia Jisas Kraest.

⁷ Hoita, i usu-usuni 'au haua tana'amou hakoi sae hinihini mou awa na'i Rom. 'Ia God 'a huunai ta'ahi'amou ma 'ome sigihi'amou mamoi ha'i huudi sae ana'i. 'Au ha'arahesi mia God i Amaga, mia Araha aga, 'ia Jisas Kraest, rarui ha'agorohi'amou mararui ha'a-awa ha'agorohi'amou.

'Ia Pol 'A Raba Gaariri Na'i Rom

8 Tahamorana, 'au raba ha'arangasia ga'u tana'amou do atamoou 'a taro 'ari suriai mwane dora na'i marewana 'inia ha'i sae hinihini amoou. Naasi 'au ha'atee ha'agorohia God 'inia 'adonai nei 'ini'amou na'i atana Jisas Kraest.

9 'Inau 'au tau'aro mangudi tanaa God 'anai taroha'inia Taroha Goro 'abaii Garena. Mia God naasi 'a 'iraraa do 'ado 'oha nau ha'arahesi 'au 'adoma'ini'amou tarau suri'i ha'arahesi agu'i.

10 Ta'i maho nau ha'arahesi waiori 'inia naani, do 'ia God 'ai wateau 'anai 'ari wou gaariri'amou.

11 'Au kaeni 'irisia dowai ada bei'amou neina wai maani'i tara'i mamaani 'inia God tana'amou 'anai ha'arahaa hanehanea ara'a i hinihinimoou.

12 'Inau 'irisia di'u do suri'i hinihinigaa'i 'inau wai 'a'auhi'amou mi'amou moi 'a'auhiau o'asi ro'u.

13 Arai do'ora mana asigu'i, 'au rabasia domoi 'iraraa do ra rago i 'oha nau 'adoma'inia dowai gaariri bei'amou, ma 'au bwara moe'a mau tari 'ohani. 'Au raba 'ari wou bei'amou neina wai heitaroha'i tanaraaui sae 'isi marai hinihini 'onaai haua agua ro'u suri'i tara'i 'omaa adaa'i nei ra ai'a Jiu 'onaaimousi.

14 'Ia God 'a nugaa tanaau i tau'arosi, ma naasi 'au 'adoma'i wetewete dowai taroha'inia ma'ata i Taroha Goro tanaraau hakoi mwane noni. Wai heitaroha'i tanaraaui nei ra maramara Grik miraui nei ra ai'a maramara Grik, mawai heitaroha'i ro'u tanaraaui nei ra skuru goro miraui nei rau ai'a.

15 Tarana naasi nau 'adoma'i raorao 'inia 'anai ada bei'amou na'i Rom neina wai taroha'inia ro'u i Taroha Goro tana'amou.

16 'Inau 'au ai'a arunga ninima 'anai taroha'inia Taroha Goro. 'Inia naasi'a i ta'i

herehere wetewete na 'ia God 'a haua 'anai ruhasiraau nei ra hinihini. I Taroha naasi 'a ataha ga'u bei'ameu Jiu maagu taha wou bei'amou.

¹⁷ I Taroha Gorosi 'a ha'ata'inia tanagiai here na 'ia God na haua 'anai ha'a-odoodoraau noni na'i maana. I hereheresi 'a taraawa'a beiai hinihini ma ha'ahako beiai hinihini 'on-aa'i ha'arangasia ada na'i Usu-usu Maea o'ani, "Iraau nei narau odo-odo na'i maana God suria rau hinihinia, rai to'ora i huunai tahi."*

'Ia God 'A Taesu'a 'Adaui Sae Ora-ora'a

¹⁸ Mia God ara'ai aro 'a ha'ata'iniai taesu'a ana 'adaui inoni ora-ora'a mana inoni ta'a'i narau ha'a-bwarasiraau haariraau baaniai huunai ha'ausuringa'i 'inia God.

¹⁹ 'A ga'i mwada'u tanaraau 'anai 'irara'i tara'i mareho 'inia God, 'inia 'ia God 'a bwane ha'ata'inia haaria tanaraau.

²⁰ Taraawa'ana mau mai 'iraui inoni rau 'omesiai aro mana ano mana ngarutanai mareho na'i raroda na 'ia God na ha'apwa'ara'i. I mena mana barongana God nagau bwa'i matai 'omesia, ra ha'ata'i hako suri'i mwane mareho na ha'apwa'ara'i. Naasi 'a bwa'i sae nai pwari'i do ai'a 'iraraa God.

²¹ Ha'amomori, rau 'iraraa God maraugu ai'a ha'arahesia ma'ua ha'atee ha'agorohia 'ini'i bane na haa'i tanaraau. Rau hau'i mwane 'adoma'i to'obweubweu'a 'inia God. Naasi ra kuhi wou i 'adoma'idaa'i marau bwara'a i aidangisiai taha na 'ia God 'a rabasia dorai aidangisia.

²² Rau 'unua dorau madoma maraugu bweu.

---

* **1:17** 1:17 Habakuk 2:4

²³ Rau nugasiai huunai God na hauasa ma awa tarau maraugu ha'arahesi'i moi mareho narau aranunudi 'ini'i sae nara matai mae moi. Rau ha'arahesi'i ro'u mareho narau aranunudi 'ini'i manu mana mwaa mana taraani mwamwaa ro'u moi.

²⁴ Naasi 'ia God 'a nugasiraau ma dorai ha'isuri'i 'ado'adodaa'i. Mana 'adoma'idaa'i naasi 'anai hau'i mareho nara ha'aninimai inoni, mana hau'i mwane here wawaasua'a moi 'ini'i abedaa'i hairiu.

²⁵ Rau 'ita'i mareho nara ha'a-momori 'inia God maraugu hinihini'i mareho ra pwari'i moi. Mara ha'arahesi'i mana araisuri'i mareho na 'ia God ro'u moi na ha'apwa'ara'i. Rau ai'a ha'arahesia i huunai God na ha'apwa'ara'i mwane mareho 'isi, na 'iia naasi na ta'isada 'anai ha'aasaa tarau. Amen.

²⁶ Na tarana naasi na 'ia God nagu taarai nugasiraau 'inia dorai suri'i moi hei'irisidaa'i nara ha'aninimai abe. 'Iraaui urao ra ai'a raba 'ari bei'i saemwane, rau raba 'ari moi bei'i urao.

²⁷ 'Iraaui mwane rau o'asi ro'u, ra ai'a raba 'ari bei'i urao, ra 'adoma'i sisiwa moi 'iniraau saemwane. Rau hau'i mareho ha'aninimai noni beiai nata saemwane. Ni ha'a-mama'ai na to'iraausi, naasi heitahari na arariraau 'ada'i here taritari'a narau haa'i.

²⁸ Nai 'oha na 'ia God 'a 'iraraa do rau ai'a 'adoma'i ororiu 'anai aidangisia, 'iia 'a nugasiraau'a. Naasi ni 'adoma'idaa'i ra honu 'inia ta'aa marau haa'i mareho nara ai'a ta'isada 'anai haa'i.

²⁹ Na talingadaa'i ra honu 'ini'i ora-ora'a mana mwani maho ta'a'i. Rau hairaurau, rau haa'i here ra arunga ta'a'i 'ini'i nata sae, rau hai'ubwani, rau heingahu, rau awa heheita'ia'a, rau pwapwaari'i,

rau ha'ata'airaau hairiu, rau hadanga'iniai nata abe,

³⁰ rau mamaani ha'ata'aiai nata sae, rau ha'ima'e beia God, rau ai'a to'oraai ha'ahou, rau ha'a-ororiuraau haariraau di'uraui nata sae, rau ha'a-ta'eta'eraau haariraau, rau haa'i herehere haoru 'anai haa'i here ta'aa, rau ai'a raba rongo suriraui amadaa'i mana inadaa'i,

³¹ rau haa'i here nara 'ome to'obweubweu'a, rau hau'i duruduru maraugu ai'a ha'isuri'i, rau ai'a ta'ahiai nata sae mana 'a'auhia ro'u.

³² Rei'uaa narau aidangisia moi doni heitahari na 'ia God na nugaa nadaa'i sae o'asi, naasi mae tarau, miraau ai'a nugasi'i herengada nara ai'a goro, mara ha'atee ha'a-ta'eta'eraui sae nara haa'i mareho 'isi.

2

Hihiiri Ana God 'A Odo-odo

Tanaraau Hakoi Inoni

¹ Gasi tara'i nei 'ini'amou mou 'adoma'inia do 'iraui nei nara haa'i ora-ora'a 'isi rau ta'aa di'u mara ga'i ha'a-mama'airaau. Ma'ata 'i'amou mou ta'aa o'asi ro'u ma bwara tana'amou 'anai tohe 'inia. 'Oha namou hiiriai nata nei 'ini'i ora-ora'a na haa'i, na hihiiri namou hauasi mou haua ro'u moi tana'amou haari'amou. 'Inia 'imoou mou haa'i ro'u i ora-ora'a namou hiiria 'ini'isi.

² Gau 'iraraa do suria 'ia God 'e God 'anai hihiiri odo-odo, 'ia 'ai ha'a-mama'airaui nei narau hau'i taritari'a nara tari o'asi.

³ 'A 'ua? Na'i 'oha na 'ia God 'a ha'a-mama'airaui haru nei 'ini'i taritari'a o'asi

nara haa'i, mou 'adoma'inia do 'a bwa'i ha'a-mama'ai'amou na'i 'oha namou hau'i ro'u i taritari'a nara tari o'asi?

⁴ 'Ia God 'a goro 'ini'amou ma 'abenga'i mamasiamou domoi orisi magu mou 'adoma'i mara maho haaria moi 'inia goro na haa tana'amou. 'A 'ua? Mou 'iraraai taranai taha na 'ia God na taarai goro 'ini'amou 'inia? 'Inia 'a 'irisia domoi rihosi baani'i ora-ora'a amoo'i!

⁵ Ma'ata 'i'amou mou rongoasa mamougu ai'a raba rihosi. Naasi, na'i here namou hauasi, mou ha'araharahaara'a tana'amou haari'amou i ha'a-mama'ai 'anai madoraa na 'ia God 'ai ha'ata'iniai taesu'a ana. Na'i madoraa'i 'iraau mwane inoni raigui aidangisiai hihiri odo-odo na 'ia God nai haa tanaraau hako mwane inoni.

⁶ 'Iia 'ai taharigiai 'adonai inoni suriai taha gau haa'i.

⁷ 'Ai hauai tahi tarau tanaraau nei ra ura wetewete 'anai hauai taha na odo-odo. Ra awa odo-odo o'asi suria ra rabasia do'ia God 'ai ha'ororiuraau maai ha'atee ha'agorohiraau maai haa tanaraau tahitahi nai awa tarau.

⁸ Miraau nei narau 'adoma'iniraau moi haraariraau, marau 'itaai taha na odo-odo 'anai hauai taha na taritari'a, 'ia God 'ai ha'adiohiai taesu'a mana ha'a-mama'ai ana hungadaau.

⁹ 'Iia 'ai haa'i mwane mareho ta'a'i mana rongomaata'i tanaraau sae ta'a'i, rei'uaa i'oe 'e ai Jiu ma'ua ai'a.

¹⁰ Miraau nei ra haa'i here odo-odo, 'ia God 'ai ha'ororiuraau ma'ai ha'atee ha'agorohiraau ma'ai ha'a-awahiraau goro. 'Ia God 'ai haa o'asi tana'ameui Jiu ma ro'u tana'amou ro'u i nei mou ai'a Jiu.

¹¹ 'Inia na'i maana God, gau ta'isada hako.

12 'Irai nei ra ai'a Jiu, 'ia God ai'a hauai Ha'atora tanaraau. Ma rei'uaa na o'asi, 'ia God 'ai ha'a-taariraaui nei nara ora-ora'a na'i dora ni rongomaata'i. Ma'ai hiiriraaui ro'u i Jiu 'ini'i ora-ora'a adaa'i ma'ai hiiriraaui suriai Ha'atora.

13 Na inoni 'a odo-odo na'i maana God na'i 'oha na ha'isuria hako i taha na Ha'atora na 'unua. Ai'a do 'iraraa ana i Ha'atora na odo-odo 'inia na'i maana God.

14 'Irai nei ra ai'a Jiu ra ai'a haua tanaraau i Ha'atora 'anai awasuria. Rei'uaa na o'asi, tara'i nei 'iniraaui ra matai ha'isuria moi taha na 'unua. Naasi 'a ha'ata'inia do ra aidangisia i goro mana ta'aa rei'uaa nara ai'a haua tanaraaui Ha'atora.

15 'A ha'ata'inia do Ha'atora ra awa na'i tahingadaa'i. Ma na'i 'adoma'idaa'i ro'u, rau matai hiiria 'onaa maho rau haua 'a odo-odo ma'ua 'a taritari'a.

16 'Inau 'au bwane ha'arangasia tanaraaui sae na'i 'oha nau taroha'inia tanaraaui Taroha Goro do'ia God 'ai ha'a-mama'airaaui nei ora-ora'a. 'Ai haua na'i madoraa nai haua tanaa Jisas Kraest i mena 'anai hiiriraaui sae 'ini'i taha rau haa'i mana mareho ta'a'i nara awa bainihu suri'i tahingadaa'i.

'Iraaui Jiu Mana Ha'atora

17 'Io. 'T'amoui ai Jiu, mou 'u'uriai Ha'atora do naasi mareho na ha'ahagu'amou beia God. Mou ha'aba'o do mou aidangisia goroa God.

18 'T'amou mou 'unua domou aidangisiai hei'irisina mamou aidangisia i goro mana ta'aa suria 'i'amou nara ha'ausuri'amou 'iniai Ha'atora.

19 Mou 'adoma'inia do 'i'amou naasi namoi na'otaradaaui nei narau ai'a 'iraraa God, ma mou 'onaai marewa tanaraaui nei ra awa na'i kuhi.

20 Mou 'adoma'inia do 'i'amou naasi namoi ha'ausuriraau nei ra ai'a aidangisia God, miraaui nei nara ai'a aidangisi'i mwani maho 'onaai gare. 'Inia mou 'adoma'inia dona mwane aidangi mana taha na ha'a-momori ra boi baanai Ha'atora namou to'oraasi.

21 Hoita. 'Onaa namou ha'ausuriraau noni o'asi, 'a 'ua namou ai'a ha'isuri'i taha namou ha'ausuriraau 'ini'i? Mou 'unua do 'a ta'aa i beri. Ma 'ua? 'T'amou mou ai'a beriberi?

22 Mou 'unua tanaraaui noni ha'iwai dorai abui taritari'a beia ta nei. Ma 'ua? 'T'amou mou ai'a taritari'a baani'i urao amoo'i? Mou 'unua domou 'ita'i hi'ona nara aranunudi. Mi'amou mou 'ari beri moi suri'i ruma maea adaa'i sae ahurodo na araaranunu 'isi ra awa suri'i!

23 Mou wa'ewa'e 'iniai Ha'atora mamougu ha'aninimaia God na'i 'oha namou ai'a araisuria.

24 To'oana na Usu-usu Maea 'a ha'arangasia o'ani, "T'amou Jiu, 'iraau nei ra ai'a Jiu rau taarai ha'atee ha'ata'aia God 'iniai haa'i amoo'i here nara ai'a odo-odo." *

25 I aha ha'ara 'a ha'ata'inia do 'igaau Jiu ra'i inoni ana'ia God. 'Onaa 'o ha'isuriai Ha'atora, ni aha ha'ara 'e mareho goro na matai 'a'auhi'o. Me 'onaa 'o ai'a ha'isuria, 'o ai'a he'ete'i baaniraau nei narau ai'a dauai ringei aha ha'ara.

26 'Onaa 'iraau nei ra ai'a dauai aha ha'ara ra ha'isuriai Ha'atora, 'ia God 'ai 'unua do 'iraau ra'i inoni ana'i ro'u 'onaairaau nei rau dauai ringei aha ha'ara.

---

* 2:24 2:24 Aisaea 52:5

27 Naasi, ni tahingadaa'i nei ra ha'isuriai Ha'atora maraugu ai'a dauai ringei aha ha'ara, ra ha'ata'inia do 'ia God 'ai ha'a-mama'ai'amou. 'Inia 'i'amou namou dauai aha ha'ara mara haua tana'amoui Ha'atora, mamougu ai'a araisuria.

28 Ai'a do awa amua 'onaai ai Jiu ma'o dauai aha ha'ara na'o ha'i huunai saeni Jiu 'inia.

29 'Anai ha'i huunai saeni Jiu na'i maana God, ni tahingamu nai orisi beiai hei'a'auhi anai Hi'ona Maea. Ma naia ro'u naasi huunai here 'anai ha'i noni ana'ia God, ai'a aha ha'ara nara haua moi 'anai abe hasi'o. 'Iraau sae na tahingadaa'i ra orisi o'asi, ra 'irisia do 'ia God naasi nai ha'atee ha'agorohiraau; ai'a 'iraau sae.

3

'Ia God 'A Ha'amomori Tarau

Suri'i Duruduru Ana'i

1 Hoita naasi, 'e taha na goro 'inia ha'i saeni Jiu? Ma 'e taha na goro 'inia aha ha'ara?

2 Ra'i mwane maho na goro 'inia ha'i saeni Jiu. 'Etana, 'ia God 'a hau'i ha'atee ana'i tanaraau Jiu.

3 'A ha'a-momori do 'iraau Jiu rau duruduru 'inia dorai araisuri'i ha'atee ana'i magu tara'i nei ra ai'a. Ma 'ua? Ni o'asi anasi 'ia God 'agu bwa'i haua'a i taha na duruduru 'inia?

4 Ai'a do 'a o'asi! 'Ia God 'a ha'a-momori tarau suri'i duruduru ana'i rei'uaa na inoni hako ra pwapwaari'i. I Usu-usu Maea 'a ha'ateenga'inia God o'ani, "I ha'atee amu'i, rai aidangisia dora ha'a-momori. Ma 'onaa rai ha'ahuni'o 'inia ta

maho, 'oi ha'ata'inia goro hura'a do 'a pwari'i i mareho nara ha'ahuni'o 'inia.'*"

⁵ Gasi tara'i nei 'ini'amou rai taraa to'o ha'atee o'ani, "Na'i 'oha 'igaau'i Jiu gau hau'i mareho ta'a'i, 'a ha'ata'inia goro hura'a do 'ia God 'a odo-odo. Naasi, 'ia God 'a taritari'a na'i 'oha na ha'amama'aigaau 'ini'i ora-ora'a agaa'i!"

⁶ Minau wai o'ani, "Ai'a o'asi! 'Onaa na bwa'i ha'a-mama'aigaau Jiu, ma 'ai he'ua na 'ia God 'aigui arari 'anai hiiriraau'i noni nai marewana?"

⁷ Gasi tara'i nei 'ini'amou rai taraa to'o ha'atee o'ani ro'u, "Na pwari'i gau haa'i 'a ha'ata'inia goro tanaraau'i sae do 'ia God 'a ha'a-momori tarau miraau'i sae 'isi raigui ha'atee ha'aasaa God 'inia. Naasi 'a ai'a odo-odo do 'ia God 'aigu hiiri ha'a-mama'aigaau ro'u 'ini'i ora-ora'a agaa'i, 'inia 'e mareho goro na hura'a mai baani'i pwari'i na gau haa'i!"

⁸ 'Onaa 'o 'adoma'i o'asi, gasi 'oi taraa to'o ha'atee o'ani ro'u, "Gai haa'i here ta'a'i neina maho goro 'ai hura'a mai." Tara'i sae ra sub-uniau do 'inau 'au ha'ausuriraau'i sae o'asi. 'A odo-odo do 'ia God 'ai ha'a-mama'airaau.

Mwani Inoni Hako Ra Ora-ora'a

⁹ 'A 'ua? 'Igaau'i Jiu gau goro baaniraau'i nei nara ai'a Jiu? Ai'a do 'a o'asi! 'Onaa'i bwane 'unua agua, gasi i'oe 'e ai Jiu ma'ua ai'a, 'igaau hako gau awa na'i bahainai mena anai ora-ora'a.

¹⁰ 'Onaa'i ha'arangasia ada o'ani na'i Usu-usu Maea,

"Ai'a ta sae nai odo-odo.

Ai'a! Ai'a ta ta'i sae!

¹¹ Ai'a ta ta'i sae nai huunai aidangisia God,

---

* 3:4 3:4 Psalm 51:4

ma'ua bonasiai aidangisia God.

12 'Iraau hakoi sae ra murisia God.

Ra ha'i sae ta'a'i.

Ai'a do ta ta'i 'iniraau na do'ai haua ta maho nai goro.

Ai'a! Ai'a ta'i nei.†

13 Maho ra 'unu'i ra ta'a'i di'u 'onaai si'ini ta'a'i nara haa'i sae mae nara ai'a ahuni'i.

Mana mamaani adaa'i, ra pwari'i hari'ete.

Ha'atee adaa'i ra matai ha'a-ta'airaui sae, 'inia ra 'onaai maho haha'amaesi nara awa suri'i ngoodi mwaa ta'a'i.‡

14 Na ngoodaa'i ra honu 'ini'i hei'isi'isi,

mana ha'atee 'anai ha'ata'aiai nata sae.

15 Rau raurau di'u 'anai ha'amaesi'i sae.

16 Ta dora rai 'ariei rai ha'a-ta'airaui sae, ma'ua ha'a-arungata'airaau.

17 Rau ai'a 'iraraai here 'anai awa goro beiraui sae.§

18 Rau ai'a ginata'inia God,

ma'uasi ha'ahoua."*

19 Gau 'iraraa do mwane maho nara awa na'i Ha'atora, ra usu'i tanaraui nei ra awa na'i bahainai Ha'atora. Naia na odo-odo 'inia do'ia God 'ai hiirirau hakoi mwane sae na'i marewana ma bwara do ta sae 'ai 'unua do 'ia 'a ai'a ta'aa.

20 'Inia 'a bwa'i sae nai odo-odo na'i maana God do 'iniai suria ana i ha'ausuringa'i 'anai Ha'atora. 'Ia God 'a hauai Ha'atora 'anai ha'a-'ome 'iraraai sae 'ini'i ora-ora'a ana'i.

Herehere Na Haua God

† **3:12** 3:10-12 Psalm 14:1-3; 53:1-3; Eccles. 7:20 ‡ **3:13** 3:13
Psalm 5:9; 140:3 § **3:17** 3:17 Aisaea 59:7-8 * **3:18** 3:18 Psalm 36:1

'Anai Ha'a-odoodoi Sae

²¹ Mana'i 'ohani 'ia God 'a ha'ata'iniiai nata herehere 'anai ha'a-odoodoi sae na'i maana. Ai'a 'iniiai suria ana i Ha'atora, ma'ata 'e herehere nara bwani ha'arangasia mau mai na'i Usu-usu Maea.

²² 'Ia God 'a ha'a-odoodogia na'i maana na'i 'oha gau hinihinia do'ia Jisas Kraest 'a to'o mena 'anai ruhasi'i ora-ora'a agaa'i baanigia. Namoiwou ta sae nai matai hinihinia Jisas, 'inia 'igaau gau ta'isada hako na'i maana God.

²³ 'Iraau hakoi mwane inoni ra ora-ora'a mana barongadaa'i ra ai'a gere gaarangi tari beiai barongana God na hauasa.

²⁴ Rei'uua na o'asi, suriai goro na haua God 'inigia na 'onaai bane, 'a 'unua dogau odo-odo na'i maana, 'inia Jisas Kraest na ruhasigaau baaniai ora-ora'a.

²⁵⁻²⁶ Mia God 'a ha'ataaria Jisas 'anai mae 'inigia neina 'ia God 'ai matai 'adoma'i nugasi'i ora-ora'a agaa'i. 'Ia God 'a ha'a-odoodogia na'i maana na'i 'oha gau hinihinia do'ia Jisas 'a ha'aaheai 'abuna, ma wateai tahingana 'inigia. Na'i 'oha i na'o, 'ia God 'a ahumaratanoa beiraau sae ma ai'a ha'a-mama'airaau 'ini'i ora-ora'a adaa'i. Mana'i 'ohani 'a 'onaa do'ia God 'a ha'a-mama'aia Jisas Kraest 'ini'i ora-ora'a agaa'i. 'Ia God 'a haua o'asi 'anai ha'ata'inia doni hihiri na haua 'a odo-odo hako ma ro'u 'anai ha'a-odoodogia na'i maana 'iniiai hinihinia agaaua Jisas.

²⁷ Naasi 'e taha nagai matai ha'aba'o 'inia? 'A bwa'i ta maho! 'Inia 'ia God 'a ai'a ha'atahigia baaniai ora-ora'a do 'iniiai suria agaau Ha'atora, me 'iniiai hinihinia agaaua Jisas Kraest.

28 Naia na hinihini nagau odo-odo 'inia na'i maana God, ai'a do 'inia suria agaau Ha'atora.

29 'A 'ua? 'Ia God 'e God ameeu moi Jiu ma'ua 'e God agaau hako? 'Iia 'e God agaau hako,

30 'inia 'e ta'i God moi na awa. 'A to'oraa moi ta'i herehere na'oi matai odo-odo 'inia na'i maana, naasi hinihini, rei'uaa na i'oe 'e ai Jiu ma'ua ai'a.

31 'A 'ua? 'Iniai 'unua agaau doni hinihini moi na ha'atahigaau, gaugu bwa'i rabasia'a i Ha'atora? 'Abwa'i! Gai ha'ahouai Ha'atora 'inia 'i Ha'atora 'a ororiu mau.

4

'Ia Ebrahim 'A Hinihinia God

1 Ma naasi gai 'adoma'i surisuria Ebrahim, i wauwa ameeui Jiu. 'A he'ua i herehere nagu odo-odo 'inia na'i maana God?

2 'Onaa ni here goro na haa'i naasi na odo-odo 'inia na'i maana God, me 'iia 'a to'o marehota 'anai ha'a-ta'eta'ea haaria 'inia. Ma'ata 'ia God 'a ga'i bwa'i matai ha'a-ta'eta'ea 'inia.

3 'Inia ni Usu-usu Maea 'a 'unua o'ani, "'Ia Ebrahim 'a hinihinia God. Naasi suriai hinihinina 'iia 'a odo-odo na'i maana.'"

4 I ha'a nara horia 'inia sae na tagora, ai'a ha'a narai hisu pwaranga 'inia, ma'ata 'e ha'a nara taharia 'inia 'inia tagora na haa.

5 Ma na'i beia God, 'a ai'a haua o'asi tanagaau sae ora-ora'a. 'Inia ai'a do 'inia tatau'aro goro agaa'i nagu 'unua 'inia God dogau odo-odo na'i maana, me 'inia hinihinigaau beia. 'Inia 'ia naasi a mo'o na matai ha'a-ododoai sae ora-ora'a.

---

* **4:3** 4:3 Jenesis 15:6

6 'Ia Deved 'a ha'arangasia na'i Usu-usu Maea do'ia God 'a ha'a-wa'ewa'eraui nei ra odo-odo na'i maana, rei'uaa narau ai'a haa'i mwane tatau'aro goro 'anai ha'a-wa'ewa'ea God 'ini'i. 'Ia Deved 'a o'ani,

7 "Wa'ewa'e tanaraau nei na 'ia God 'a 'adoma'i nugasi'i ora-ora'a adaa'i,

ma kaku'a'i mareho taritari'a narau haa'i.

8 Ha'amomori! Wa'ewa'e di'u tanaa mo'o na 'ia God 'agu ai'a 'adoma'ini'i'a aho'i ora-ora'a ana'i."†

9 Ma 'ua? Ni wa'ewa'e na 'ia Deved 'a hadanga'iniasi ra haua moi tanaraau Jiu? Ai'a! Ni wa'ewa'esi tanaraau ro'u i nei ra ai'a Jiu. Gai 'adoma'i surisuria ro'u mau i dorai Usu-usu Maea ani na ha'arangasia do 'ia Ebrahim 'a odo-odo na'i maana God 'iniai hinihinia ana God.

10 Na'i 'oha he'ua na 'ia God 'a ha'arangasia do'ia Ebrahim 'a odo-odo na'i maana? Na'i na'o magu dauai aha ha'ara ma'ua na'i muri? Mau na'i na'o, ai'a na'i muri.

11 Ni aha ha'ara nagu daua na'i murisi, 'e ha'ara moi 'anai ha'ata'inia do 'iia 'a odo-odo na'i maana God 'iniai hinihinia ana 'oha na ai'a aha ha'ara mau. Naasi 'ia Ebrahim 'a ga'i 'onaa do'e ama ma'ua na'otara adaau hakoi nei ra ai'a dauai aha ha'ara nara hinihinia God neina rai odo-odo na'i maana.

12 Ma'e amadaau ro'u i Jiu nara dauai aha ha'ara. Ai'a do 'iia 'e amadaau 'inia moi daua adaui aha ha'ara, me 'iniai hinihinia adaaua God 'onaaia Ebrahim na bwani hinihini magu tano'i dauai aha ha'ara.

Ni Duruduru Ana God 'Ai 'Ari Tanaraau

---

† 4:8 4:7-8 Psalm 32:1

Hakoi Nei Nara Hinihini

¹³ 'Oha 'ia God 'a duruduru tanaa Ebrahim 'anai hauai marewana hako tanaraaui warowarona'i, i durudurusi ra ai'a haua tanaa Ebrahim do 'inia ha'isuria ana i Ha'atora me 'inia odo-odo ana na'i maana God suriai hinihini.

¹⁴ Do 'onaa na inoni 'a dauai taha na 'ia God na duruduru 'inia suriai ha'isuria ana i Ha'atora, naasi 'a ha'ata'inia do hinihini 'e maho haaria moi, mana duruduru ana God 'a ai'a ororiu.

¹⁵ Ni Ha'atora 'a bwa'i waa mai tanagia i taha na 'ia God na duruduru 'inia. Me 'a matai haua moi ha'a-mama'ai tanaraaui nei narau horosia. 'Onaa na ha'atora 'a ga'i bwa'i awa, 'a bwa'i sae nai horosia ta ha'atora.

¹⁶ Naasi na hinihinina moi noni na matai daua 'inia i taha na 'ia God na duruduru 'inia. 'A o'asi, neina 'ai hisungigaau kongari moi 'inia taha na duruduru 'inia. I durudurusi 'iaadaau hako i warowarona'i a Ebrahim. Ai'a do 'iaadaau moi warowarona'i a Ebrahim nara awa suri'i Ringe ana'ia Moses. 'Iaadaau ro'u i nei narau ai'a awa na'i bahaidi ringe 'isi maraugu hinihini 'onaaia Ebrahim. 'Inia 'ia Ebrahim 'e wauwa agaau hako.

¹⁷ Naasi 'ado'ado 'anai taha na Usu-usu Maea na 'unua na'i oha na 'ia God 'a o'ani 'inia, "Inau wai hau'o 'anai amadaau i mwane burunga hako na'i marewana."‡ Naasi 'ia God 'a ha'a-o'oriai duruduru ana, 'inia Ebrahim 'a hinihinia God na ha'a-suruta'era i nei ra mae, ma matai ha'apwa'ara'i mareho ra ai'a awa ga'u.

¹⁸ Na'i 'oha na 'ia God 'a duruduru tanaa Ebrahim do'ai ha'i ama tanaraau hakoi mwane

---

‡ 4:17 4:17 Jenesis 17:5

burunga, 'ia Ebrahim 'a hinihinia. Naasi magu o'ani ro'u 'inia Ebrahim, "Na warowaromu'i rai rago 'onaai'i hee'u."§ Rei'uaa na 'ome 'onaa do 'abwai to'o i durudurusi, 'ia Ebrahim 'a 'u'uria God do mareho 'isi rai to'o'a ma'ata.

¹⁹ Hinihinina Ebrahim ai'a maemae'a rei'uaa na harisina 'a gaarangi tari'a i ta'i 'arangi, ma rei'uaa nagu ai'a 'ome arari'a do 'aigu matai haua'a ta gare, mana urao ana 'ia Sera 'a 'amara.

²⁰ 'Iia ai'a 'adoma'i heiruarua'a moe'a 'inia duruduru na haua God tanaa. Ma'ata, na hinihinina 'a raha hanehane ara'a ma ha'atee ha'aasaa God 'inia duruduru ana.

²¹ 'Inia 'ia Ebrahim 'a huunai 'iraraa goro do'ia God 'ai ha'ato'oa ma'ata i durudurusi.

²² Naia naragu usua 'inia na'i Usu-usu Maea do 'iia 'a odo-odo na'i maana God.

²³ Hoita, mana mareho nara usuasi, ai'a do 'anai 'a'auhia moia Ebrahim,

²⁴ me 'anai 'a'auhigaau ro'u. Ra usua 'anai ha'a-aidangisigaau do 'igaau hakoi nei nagau hinihinia God na ha'a-suruta'ea Araha aga Jisas baaniai mae, gai odo-odo ro'u na'i maana.

²⁵ 'Ia God 'a ha'awatea Jisas 'anai mae 'ini'i ora-ora'a agaa'i ma ha'a-suruta'ea baaniai mae 'anai ha'a-odoodogia na'i maana.

5

Hinihini 'A Haua Tanagiai Wa'ewa'e

¹ Hoita naasi, 'inia odo-odo agaau na'i maana God 'inia hinihinia agaau, na'i 'ohani gau hagu goro beia 'inia maho na 'ia Araha aga Jisas Kraest na haua 'inigia.

---

§ 4:18 4:18 Jenesis 15:5

2 Ma suriai hinihinia agaaua Kraest, gau aidangisia'a i goro ana God 'inigia nagau daua na'i 'ohanisi. Magau wa'ewa'e 'iniai 'adoma'i heitotori nagau haua 'anai awa beia God na'i rarahana ta'oha.

3 Gau wa'ewa'e ro'u 'ini'i mwane mareho ha'abooboo abe mana rongomaata'i nagau siri suri'i, 'inia baani'i mareho 'isi gau to'oraai ahumaratanoa.

4 Mana to'oraagaau ahumaratanoa na 'ia God naigu ahugoro 'inia 'inigia. Mana'i 'oha 'ia God 'a ahugoro 'inigia, gau to'oraai 'adoma'i heitotori 'ini'i mareho nai haa'i tanagia.

5 Ma na'i 'oha nagau to'oraai 'adoma'i heitotori, gau bwa'i totori pwaranga. 'Inia 'a bwane ha'ata'inia goro i heita'ahi ana tanagia 'oha na ha'ataaria mai Hi'ona Maea 'anai ha'ahonusigia 'iniai heita'ahi ana.

6 Mau na'i 'oha gau ora-ora'a magau ha'aharoa'a na 'ia God 'a ha'ataaria maia Kraest na'i madoraa na sigihia 'anai mae 'inigia.

7 'E mareho na bwara naasi do ta sae nai mae 'inia ta sae odo-odo, gasi 'ai matai mae moi 'inia ta sae nai huunai odo-odo.

8 Ma'ata 'ia God 'a ha'ata'inia tanagai heita'ahi ana na raha. 'A ha'ataariai garena na mae 'inigiiai inoni ora-ora'a.

9 Ma suriai ha'a-odoodogaau ana Kraest na'i maana God 'iniai ahe na haai 'abuna, 'agu ai'a 'ome bwara'a do 'iia 'ai ha'a-dadara'agaau baaniai ha'a-mama'ai ana God.

10 Na'i na'o, 'oha 'ia Kraest ai'a boi mau, 'igaaau gau 'onaai maerongana'ia God. Mia God 'a ha'a-hagugonigaau beia haaria 'iniai mae

na haua i garena. Ma naasi, 'ia Kraest 'ai ha'a-dadara'agaau ma'ata'a baaniai ha'a-mama'ai 'iniaia tahi aho'i ana.

¹¹ Naasi gai wa'ewa'e, ai'a do 'ini'i moi mareho 'isi, ma ro'u do 'ia God 'a ha'ataaria mai Araha aga Jisas Kraest 'anai ha'a-hagugonigaau beia God.

'Ia Adam Mia Kraest

¹² I ora-ora'a 'a sirimai na'i marewana suriai here ta'aa na haua Adam. Mana'i ora-ora'a naasi na sirimai mae. Tarana 'inia na mwane sae hako rai mae ma'ata, suria ni 'adonai sae hako ra ora-ora'a.

¹³ Oha ni Ha'atora ai'a boi mau, 'iraaui sae ra bwane ora-ora'a. Mia God 'a ai'a hiiriraaui, suria na Ha'atora 'a ai'a awa mau.

¹⁴ Ma rei'uaa na o'asi, sae 'a to'i'araau moi mae, taraawa'a beia Adam tari beia Moses, rei'uaa narau ai'a horosiai ringe na 'ia God haaria na 'unua 'onaai haua ana Adam.

'Ia Adam, na huta na'i na'o, 'e damana maua Kraest nagu huta mai na'i muri.

¹⁵ Ma'ata raru ai'a ta'isada, 'inia i ora-ora'a ana Adam 'a he'ete'i di'u baaniai bane ni 'adoma'i nugasi. 'Inia 'a ha'a-momori doni ora-ora'a ana Adam 'a waia mai mae tanaraaui noni. Ma ha'a-momori di'u ro'u wou do ra rago i nei na 'ia God 'a goro 'iniraaui ma hauai bane naasi tanaraau. Mia God 'a matai haua o'asi 'iniaia goro ana Jisas Kraest 'iniraaui.

¹⁶ Wai 'unua ro'u, ni bane ana God 'a ai'a 'onaai ora-ora'a ana Adam. Ni ta'i ora-ora'a ana Adam 'a haai hihiri mana ha'a-mama'ai tanaraaui sae, mana bane ana God 'a ha'a-odoodoraau sae na'i

maana, rei'uaa nara rago di'ui ora-ora'a narau haa'i.

¹⁷ 'A ha'a-momori do ora-ora'a ana moi ta'i sae na hauai mae tanaraau hako'i noni. Ma'ata 'a ha'a-momori di'u ro'u wou do 'iraau'i nei narau wa'ewa'e 'inia'i goro ana God 'iniraau marau dauai bane anasia God naasi na ha'a-odoodoraau na'i maana, rai dauai tahi tarau 'inia Jisas Kraest marai heimarungi beia.

¹⁸ Hoita, ora-ora'a na haua Adam 'a hauai hihiri mana ha'a-mama'ai tanaraau hako'i inoni. Ma'ata, i here odo-odo na haua Kraest 'a ha'a-odoodoraau'i noni na'i maana God ma haua tanaraau'i huunai tahi.

¹⁹ Hairaes'i na hauai ta'i sae beia God, na haua 'inia i ora-ora'a tanaraau hako'i mwane inoni. Naasi 'a o'asi ro'u, 'inia 'e ta'i sae na araisuria God, 'a rago i nei narai odo-odo na'i maana God.

²⁰ 'Ia God 'a haua mai Ha'atora do 'iraau'i noni rai 'ome 'irara'i ora-ora'a adaa'i. Ma'ata rei'uaa na ora-ora'a adaa'i ra rago hanehane ara'a, ni goro ana God 'iniraau 'a raha aharau ro'u ara'a.

²¹ Naasi, na'i na'o, 'iraau'i sae rau awa na'i bahainai mena anai ora-ora'a ma wairaa'u 'anai mae. Ma na'i 'ohani, gau awa na'i bahainai heita'ahi ana God nagaugu taarai odo-odo 'inia na'i maana ma naia nagaugui taarai daua 'inia'i tahi tarau. 'Ai o'asi 'inia'i here na 'ia Jisas Kraest, i Araha aga, na haua 'inigia.

6

Tahi Beia Kraest

¹ Naasi, 'e taha nagai haua? 'A 'ua? Gai ora-ora'a moe'a mai raha hanehane ara'a i goro ana

God 'inigia 'oha nai 'adoma'i nugasi'i ora-ora'a 'isi?

² 'Abwa'i! 'Onaa nagaugu ai'a awa'a na'i bahainai mena anai ora-ora'a, ni 'uaana nagaigui ora-ora'a moe'a ro'u mau 'inia?

³ 'A 'ua? Mou kaku'aa doni bwareomaea nagau daua 'a ha'ata'inia dogau ha'i ta'i beia Jisas Kraest? Ma na'i 'oha gau dauai bwareomaea, gau 'onaa dogau mae beia.

⁴ Ha'amomori, 'onaa gau ha'i ta'i beia na'i bwareomaea, 'a 'onaa dora toringigia beia ro'u na'i madoraa na mae, neina rai ha'a-suruta'egia 'anai to'oraai tahinga haoru 'onaai ha'a-suruta'ea ada Kraest baaniai mae 'inia mena na raha ana God i Ama.

⁵ Suria 'igaau 'e ta'i beia Kraest na'i mae na haua, 'ia God 'ai ha'a-suruta'egia ro'u 'onaai haua ana tanaa magai to'oraai tahinga haoru.

⁶ 'Inia 'a 'onaa dora rabu'i tahinga bwani agaa'i beia na'i dadaahoro neina baronga ta'a'i agaa'i rai ai'a'i, neina gaugu bwa'i ha'i sae tatau'aro'a tanaai ora-ora'a.

⁷ 'Inia na'i 'oha gau mae beia Kraest, 'a ruhasigia baaniai mena anai ora-ora'a.

⁸ Ma gau hinihini do suriai mae agaau beia Kraest, 'igaau gai tahi ro'u beia.

⁹ Gau 'iraraa o'asi 'inia 'ia Kraest 'a suruta'e baaniai mae, magu bwa'i mae'a ro'u ta 'oha. I mae, 'agu ai'a to'o mena'a ro'u do 'anai marungia ro'ua Kraest.

¹⁰ 'Iia 'a mae ha'atai moi magu bwa'i mae'a ro'u ta 'oha. Mana mae na haua 'a mae 'anai ha'a-ai'aai mena anai ora-ora'a, mana'i 'ohani 'a awa 'anai tau'aro tanaa God.

¹¹ Hoita, 'i'amou mou o'asi ro'u. Mou ga'i aidangisia do 'i'amou mougū ai'a awa'a na'i bahainai mena anai ora-ora'a, mamou awa 'anai tau'aro tanaa God 'inia Jisas Kraest.

¹² Moi abui ha'awateai ora-ora'a 'anai marungiai tahingamouu 'anai hau'i hei'irisi ta'a'i 'anai abe hasi'o.

¹³ Abu ta ta'i dora na'i abemu na'oi watea 'anai haa'i here ta'a'i mana ora-ora'a. Moi ha'awate'amou ha'ibubu tanaa God 'onaai nei na mae ma suruta'e ma dauai tahinga haoru. Na abemoo'i hako moi wate'i tanaa 'anai hauai taha na odo-odo.

¹⁴ Ora-ora'a 'agu ai'a marungi'amou'a, suria 'i'amou mougū ai'a awa'a na'i bahaidi Ringe ana'ia Moses nara ha'abwaraa tana'amou 'anai agoheta'i ora-ora'a. Na'i 'ohani, mou awa na'i bahainai heita'ahi ana God mia God 'a 'a'auhi'amou 'anai awa odo-odo.

Sae Tatau'aro Nara Hauai Taha

Na Odo-odo

¹⁵ Naasi gai 'ua? Suria i ai'a marungigaau'a 'anai Ringe ana'ia Moses magau awa'a na'i bahainai heita'ahi ana God, gai ora-ora'a moi? 'Abwa'i!

¹⁶ 'A 'ua? Mou ai'a aidangisia do 'oha mou sigihiai taha 'anai ha'isuria, naasi taha namou ha'i slev tanaa? 'Onaa mou sigihiai ora-ora'a 'anai awasuria, mamoi dauai mae tarau. Ma 'onaa mou 'ome sigihia God 'anai awasuria, mamoi hauai awaha na odo-odo.

¹⁷ 'Au ha'atee ha'agorohia God, 'inia na'i na'o mou tau'aro 'onaai slev tanaai ora-ora'a, mana'i

'ohani mou huunai suriai ha'ausuringa'i na haua tana'amoua God.

¹⁸ Na'i 'ohani 'ia God 'a ruhasi'amou baaniai ora-ora'a, mamou ha'i sae tatau'aro ana'i nara tau'aro raha 'anai haa'i here nara odo-odo.

¹⁹ 'Au hauai heiha'auu 'iniai slev, 'inia 'onaa nau bwa'i, 'ai bwara di'u tana'amou 'anai aidangi tarihanai mareho nau maaniani. Na'i na'o mou wate'i abemoo'i 'anai ha'i slev tanaai ora-ora'a. Mou haa'i mwane here wawaasua'a mamou haa'i mwane mareho ta'a'i he'ete'i hairiu. Naasi, na'i 'ohani mou ga'i wate'i abemoo'i tanaa God 'anai hau'i maho odo-odo neina moi awa maea.

²⁰ Na'i na'o, 'oha namou 'onaai slev tanaai ora-ora'a, mou ai'a 'adoma'i raha 'anai hauai taha na odo-odo.

²¹ Ma ai'a ta ta'i maho nai goro namoi daua 'ini'i mareho ta'a'i namou haa'i ga'u na'i na'o. Na'i 'ohani mougu ninima 'ini'i mareho 'isi nara matai wai'i sae 'anai mae tarau.

²² Mana'i 'ohani 'ia God 'a ruhasi'amou baaniai mena anai ora-ora'a mamou ha'i sae tatau'aro'a tanaa. Mou haa'i'a i mareho namou awa maea 'ini'i, mana heitahari naasi tahi tarau.

²³ I heitaharinai ora-ora'a naasi mae tarau, mana bane ana God na watea dadara'a tanagia, naasi tahi tarau 'inia Jisas Kraest, 'ia Araha aga.

7

Heiha'auu 'Iniai Ha'iwai

¹ Arai do'ora mana asigu'i, 'au 'iraraa domoi aidangisiai mareho na 'inau wai maani'ini, suria 'i'amou hako mou aidangisi'i ringeringe 'anai gaumani. Mou 'iraraa do na sae 'a awa na'i

bahainai ringe na'i madoraa na tahi mau na'i marewana.

² Wai haua ta heiha'auu tana'amou 'inia ha'iwai. Na'i 'oha na urao 'a wainai mwane, ni ringe 'a 'unua do 'ai awa tarau beiai mwane ana. Tari na'i 'oha na mwane ana 'a mae, naasi 'agu dadara'a aho'i baaniai ringei ha'iwai.

³ Ma 'onaa na urao ha'iwaisi 'a awa beiai mwane he'ete'i 'oha na mwane ana 'a tahi mau, 'iia 'a taritari'a baaniai mwane ana. Ma'ata 'onaa mwane ana 'a mae, 'iia 'a dadara'a baaniai ringei ha'iwai. Ma 'onaa 'ai ha'iwai he'ete'i, 'a ai'a here taritari'a baaniai mwane ana.

⁴ Naasi 'a o'asi ro'u tana'amou, arai do'ora mana asigu'i. Na'i 'ohani mou dadara'a baaniai Ringe ana'ia Moses, 'inia 'a 'onaa domou mae beia Kraest na'i dadaahoro. Ma naasi, mou matai hasi wou beiai nata sae, 'ia Kraest nara ha'a-suruta'ea baaniai mae. 'Ia God 'a ha'a-dadara'agia neina gai haa'i mwane here goro marai ha'aasaa God 'ini'i.

⁵ Na'i na'o gau araisuri'i hei'irisi ta'aa agaa'i. Mana mareho na Ringe ana'ia Moses ra ha'aabu'i, naasi mareho ta'ai nagau 'adoma'i wetewete 'anai haa'i 'ini'i abegaa'i. Mana mareho ta'ai 'isi ra hoagia baania God.

⁶ Me na'i 'ohani 'ia God 'a ruhasigia baani'i Ringe nara ho'osigia magau dadara'a baani'i, 'inia ni tahinga bwani agaa'i ra mae'a. Na'i 'ohani, gau tau'aro tanaa God suriai herehere haoru. Gau tau'aro suriai hei'irisinai Hi'ona Maea, ai'a suriai Ringe ana'ia Moses.

Ni Ringe Ra Ha'ata'iniai Ora-ora'a

⁷ Naasi, 'a 'ua? Mou 'adoma'inia do 'inau 'au 'unua doni Ringe ana'ia Moses ra ta'a'i? Ai'a do 'a o'asi! Naia na Ringe naasi na ha'ata'inia do 'inau 'e ora-ora'a nau haa. 'Au ga'i bwa'i 'iraraa do naga 'a taritari'a 'onaa ni Ringe 'a ga'i bwa'i rangasia o'ani, "O'i abui naga."

⁸ Ma'ata, 'oha nau aidangisia do 'ia God 'a ha'aabuai naga, na'i 'ohasi 'a 'onaa doni ora-ora'a 'a ha'asirihi'i mai mwane hei'irisi ta'a'i na'i 'adoma'igu mau naga'a. 'Onaa ni Ha'atora 'a ga'i bwa'i awa, ni 'ado'ado 'anai hauai ora-ora'a 'a ga'i bwa'i awa ro'u.

⁹ Na'i na'o, 'oha nau ai'a 'iraraa mau i taha naasi Ha'atora, nau ai'a arunga 'ino'a 'inia ta maho. Ma'ata na'i 'oha naugu aidangisiai Ha'atora, ni ora-ora'a 'a taraawa'a tau'aro wetewete na'i tahingagu ma hoaiiau baania God 'onaai sae na mae.

¹⁰ Naasi Ha'atora ana God na ga'i ha'ata'inia tanaau i tara 'anai tahi tarau, nagu hoaiiau baania God.

¹¹ 'A 'onaa doni ora-ora'a 'a pwar'i'iau do 'inau 'au matai araisuria moi Ha'atora rei'uaa na 'ia God 'a bwa'i 'a'auhiau. I ora-ora'a 'a ha'atau'aroai Ha'atora 'anai ha'a-'ino'aau neina wai heihoa baania God.

¹² Ma'ata, ni Ringe ana'ia Moses mana Ha'atora ra maea mara goro mara odo-odo.

¹³ Ma 'ua? Naia na Ha'atora gorosi na hoaiiau baania God? Ai'a do 'a o'asi! Naia na ora-ora'a na ha'atau'aroai Ha'atora naugu taarai heihoa 'inia baania God. Naasi gau re'iai he'uai ta'aa anai ora-ora'a. 'A ha'atau'aroai Ha'atora ana God 'anai hauai hereta'aa ma ha'ata'inia doni ora-ora'a 'e mareho na ta'aa di'u ro'u wou.

Hei'oi Beiai Ora-ora'a

¹⁴ Ni Ringe ana'ia Moses ra goro 'inia ra boi baaniai Hi'ona Maea. Me 'inau 'au matai hauai ta'aa 'inia 'inau 'e inoni moi. 'Au awa na'i bahainai heimarungi anai ora-ora'a mau tau'aro tanaa 'onaai slev.

¹⁵ 'Inau 'au ai'a huunai aidangisia taranai taha naugu taarai hau'i 'ini'i mareho nau haa'i, 'inia 'au 'adoma'i wetewete 'anai haa'i maho ra odo-odo maugu ai'a haa'i. Mana here na 'inau 'au 'ita'i, naasi naugu hahaa'i.

¹⁶ 'Au 'iraraa goro do here nau haa'i ra ai'a odo-odo, naasi 'a ha'ata'inia do 'inau 'au 'adoma'i aratarara ro'u 'inia doni Ringe ana'ia Moses ra goro.

¹⁷ Naasi, ai'a do naia na 'adoma'igu haraariau nau haua 'inia, ma'ata naia na ora-ora'a na awa na'i raromagu na ha'ahauau 'inia.

¹⁸ 'Inau 'au 'iraraa do 'a bwa'i ta maho goro nawai haua 'oha nau suri'i hei'irisigu'i haariau. Rei'uaa nawai raba haua ta maho goro ma 'au bwa'i matai haua mwada'u.

¹⁹ Na'i 'oha nau 'adoma'i wetewete 'anai hauai maho goro, 'a bwara di'u tanaau 'anai haua. Mana'i 'oha nau bonasia do wai abui hauai here na ta'aa, naia naugu hahaa 'inia.

²⁰ Ma'ata, 'onaa nau hauai here nau ai'a raba haua, ai'a do 'inau nau haua, naia na ora-ora'a na awa beiausi na ha'ahauau 'iniasi.

²¹ Naasi 'e maho na o'asi'a. 'Oha nawai 'adoma'i wetewete 'anai haai maho goro nau ga'i haua, 'augu haua moi maho ta'aa nau ga'i bwa'i haua.

²² Ni tahingagu hako 'a wa'ewa'e 'ini'i Ha'atora ana'ia God mau raba araisuri'i mora.

²³ Maagu 'e mareho he'ete'i ro'u na tau'aro na'i tahingagu na ha'a-bwarabwaraai 'adoma'igu 'anai araisuri'i Ha'atora 'isi. Naia na ora-ora'a na hei'oi bwarasiai goro, ma naia naugu taarai tau'aro 'onaai slev 'inia tanaai ora-ora'a na awa na'i tahingagu.

²⁴ Ha'arohaiu di'u! 'Iatei naigu ruhasiau baaniai ora-ora'a na awa na'i abegu na waiuuni 'anai mae tarau?

²⁵ 'Au ha'atee ha'agorohia God, 'inia na heiarami 'anai mahosi a Jisas Kraest, Araha aga.

Naasi mou aidangi tarihana'a. Na'i 'adoma'igu hako 'au raba araisuri'i Ha'atora ana'ia God. Me 'iniai hei'irisi ta'aa nara awa beiau, naugu taarai ha'i slev 'inia tanaai ora-ora'a.

8

Awasuriai Hei'irisinai Hi'ona Maea

¹ Naasi, tanagaau nei nagau hagu beia Jisas Kraest, 'ia God 'a bwa'i hiiri ha'a-mama'aigia.

² 'Iniai hagu agaau beia Jisas Kraest, na Hi'ona Maea 'a haua tanagia i tahinga haoru ma ruhasigia baaniai mena anai ora-ora'a na waigia 'anai mae tarau.

³ I Ringe ana'ia Moses ra bwa'i ruhasigaau mwada'u suria ra ai'a wetewete arari 'anai ha'aheho'i hei'irisi ta'aa agaa'i. Ma'ata 'ia God 'a 'adoma'iniai here he'ete'i 'anai ruhasigia. 'A ha'ataaria mai ta'i garena 'ia Jisas Kraest na boi 'onaai noni. 'A watea mai do'ai mae 'onaai ho'asi 'anai ha'a-ai'a'i ora-ora'a agaa'i. Ma 'iniai heresi, 'a ha'a-ai'aai mena anai ora-ora'a na marungigia.

⁴ 'Ia God 'a haua o'asi dogai hauai awaha na odo-odo na Ha'atora 'a atenga'inia. Na'i

'ohani gau matai awa odo-odo o'asi suria gau ai'a araisuri'i'a i hei'irisi ta'aa agaa'i, gau awasuriai Hi'ona Maea.

⁵ 'Iraaui nei nara araisuri'i hei'irisi ta'aa adaa'i, rau 'adoma'i raorao 'anai hau'i moi mareho ta'a'i na abe hasi'o na 'irisia. Miraau nei rau awasuriai Hi'ona Maea, rau 'adoma'i raorao 'anai haa'i mareho na Hi'ona Maea na 'irisia.

⁶ 'Iatei na wateai hei'irisi ta'aa 'anai na'otarana, i heitahari naasi mae tarau. Mia tei na wateai Hi'ona Maea 'anai na'otarana, 'ai daua nana i tahi tarau ma 'ai hagu goro aho'i beia God.

⁷ 'Iatei na wateai hei'irisi ta'aa 'anai na'otarana, 'a ha'imaie beia God, 'inia 'a kakawata'i araisuriai Ha'atora ana God. Me 'onaa naigui raba araisuriai Ha'atora ana God, 'ai bwara ro'u tanaa 'anai araisuria.

⁸ Tarana naasi, 'irai nei nara araisuriai hei'irisi ta'aa adaa'i, ra bwa'i matai ha'a-wa'ewa'ea God.

⁹ Ma'ata 'i'amou mougu ai'a araisuri'i'a i hei'irisi ta'aa amoo'i, mou awasuriai Hi'ona Maea 'onaa 'a ha'a-momori doni Hi'ona Maea ana God na awa suri'i raromoo'i. Ma moi aidangisia do 'iatei na ai'a to'oraai Hi'ona Maea na ha'ataaria maia Kraest, 'ia Kraest 'a ai'a to'oraa mo'osi.

¹⁰ Ma'ata 'i'amou, suriai to'oraa amouua Kraest suri'i tahingamoo'i, rei'uaa na abemoo'i ra mae 'iniai ora-ora'a na haua Adam, ma'ata ni aung-amoo'i rai tahi mau, 'inia 'ia God 'a bwane 'unua domou odo-odo'a na'i maana.

¹¹ 'Ia God 'a ha'a-suruta'ea Jisas baaniai mae mana Hi'ona Maea ana 'a awa na'i raromoo'i. Ha'amomori, 'ia God 'a ha'atahia aho'i a Kraest baaniai mae. Ma naasi 'ai ha'atahi'i aho'i ro'u i abemoo'i nara matai mae 'iniai mena anai Hi'ona Maeasi na awa bei'amou.

12 Naasi arai do'ora mana asigu'i, 'e mareho na awa tanagaau 'anai haua tanaa God. Naasi 'anai awasuriai Hi'ona Maea, ai'a 'anai suri'i hei'irisi ta'aa agaa'i.

13 'Onaa namoi araisuriai hei'irisi ta'aa amoo'i, mamoi dauai mae tarau. Ma 'onaa moi ha'awateai Hi'ona Maea maai 'a'auhi'amou 'anai nugasi'i baronga ta'ai amoo'i, mamoi to'oraai tahi tarau.

14 'Iraaui nei na Hi'ona Maea ana God 'a na'otaradaau, rai ha'i gare ana'ia God.

15 I Hi'ona Maea nagau daua na'i tahin-gaga 'a ai'a 'anai ha'a-mamaa'usigaau 'onaai sae tatau'aro na mamaa'usia bwauodo ana. Ma'ata, na Hi'ona Maea 'a haugia 'anai ha'i gare ana'ia God. Ma 'iniaai awa ana beigaau nagau matai totoro 'inia hura'a tanaa God o'ani, "Mama."

16 I Hi'ona Maea naasi na ha'a-o'ori'i 'adoma'igaa'i do 'igaau ra'i gare ana'ia God.

17 Ma suria 'igaau ra'i gare ana'i, gai dau'i mwane mareho goro na duruduru 'ini'i a God tanaraaui noni ana'i. Magai daua ro'u i taha na 'ia God 'a duruduru 'inia tanaa Kraest. Me 'iniaai rongomaata'i agaau 'onaai rongomaata'i ana Kraest, 'ia God 'ai waigia ara'a ro'u 'anai ha'ahauasagia goni beia Kraest.

Tahinga Haoru Ta'oha

18 'Au 'iraraa doni rongomaata'i nagau haua na'i 'ohanisi 'e maho haaria moi 'oha nau 'adoma'i suria do'ia God 'aigui waigaau ara'a 'anai ha'ahauasagia ta 'oha.

19 Mwane mareho na 'ia God 'a ha'apwa'ara'i na'i marewanani ra mamasi beiai 'adoma'i

wetewete moe'a mau 'anai 'omesiai 'oha na 'ia God 'ai ha'a-hauasaraaui gare ana'i.

²⁰ Me na'i 'ohani, mwane maho na 'ia God 'a ha'apwa'ara'i ra matai mae ma'ua ta'a'i. Ma ai'a do 'a o'asi suriai hei'irisi adaa'i haari'i, 'ia God na 'irisia o'asi. Mana mwane mareho 'isi ra 'adoma'i heitotori 'inia madoraa

²¹ na 'ia God 'ai ruhasi'i baaniai mae mana ta'aa marai awa dadara'a 'onaai awa dadara'a nara haa'i huudi gare ana'ia God.

²² 'Onaai aidangisia aga, taraawa'a mau mai tari 'ohani, mwane maho na ha'apwa'ara'i a God na'i marewana 'a 'onaa dora mamasi ha'i rongomaata'i, 'onaai urao pote na mamasi ha'i rongomaata'i 'anai ha'ahutaai gare.

²³ Ma ai'a do marewana moi haaria na mamasi ha'i rongomaata'i o'asi. 'Igaau ro'u i nei nagau dauai Hi'ona Maea 'onaai 'etanai bane na duruduru 'inia God tanagia, gau mamasi ha'i rongomaata'i ro'u. Gau 'adoma'i wetewete 'inia madoraa 'ia God 'ai ha'arangasia hura'a do 'igaau huudi gare ana'i, ma'ai haa'i ro'u abe haoru tanagia.

²⁴ Ma naasi 'inia ruhasigaau ana God, 'igaau gau to'oraai 'adoma'i heimamasi 'inia 'oha narai to'o i mareho goro 'isi. Ma 'onaa gau ga'i bwane dauai taha gau 'adoma'i heimamasi 'inia, naasi ai'a ta'isada do gai 'adoma'i heimamasi mau 'inia. 'Inia 'a bwa'i nei nai 'adoma'i heimamasi 'inia taha na 'iia 'a bwane daua.

²⁵ Ma'ata 'igaau ai'a daua mau i taha nagau 'adoma'i heimamasi 'ana, naasi 'igaau gai 'abenga'i mamasi moi tari 'oha nagaigui daa.

²⁶ Mana Hi'ona Maea 'a awa 'anai 'a'auhigia

ro'u suri'i maemae'a agaa'i. Rei'uua gau ai'a 'iraraai ha'arahesi he'ua nagai haua, ma'ua 'e taha gai ha'arahesi 'ana, me na Hi'ona Maea nai ha'arahesi wetewete taraga. 'A bonga'inia God 'ini'i ha'atee na sae 'a bwa'i matai haa'i.

²⁷ 'Ia God 'a aidangisi'i hako i 'adoma'igaa'i ma 'iraraa ro'u i 'adoma'inai Hi'ona Maea. 'A 'iraraa doni Hi'ona Maea 'a ha'arahesi wetewete taragaau i noni maea ana'i, suriai hei'irisina God.

²⁸ Gau 'iraraa do mwane mareho nara to'o tanaraau nei nara ta'ahia God, 'ia God 'a tatau'aro suri'i 'anai 'a'auhiraau. Neiraausi nei na 'ome sigihiraau suriai 'ado'ado na to'oraa nadaau.

²⁹ 'Ia God 'a bwane 'irararaau mau mai nei ana'i, ma 'adoma'i nunuga 'iniraau dorai 'onaai Garena. 'A haua o'asi, neina Garena 'ai 'onaai gare tahamora 'iniraau mwane ha'ido'orada mana ha'iasida.

³⁰ Ma naasi 'iraau nei na 'ia God 'a bwane 'adoma'i nunuga 'iniraau, 'ia God 'a 'ome sigihiraau ma ha'arangasia hura'a dorau odo-odo'a na'i maana ma durua do ta 'oha 'ai wairaaau ara'ai aro 'anai ha'ahauasaraau.

'A Bwa'i Ta Maho Nai Hoigaau

Baaniai Heita'ahi Ana God

³¹ 'Oha gau 'adoma'i surisuri'i mwane maho goro 'isi, gau aidangisia do 'onaa 'ia God na aba beigaau, 'a bwa'i ta sae nai matai ha'ahéhogaau.

³² 'Iia ai'a ha'aabuai ta'i garena otohoo, ma'ata 'a watea dadara'a 'anai mae 'inigia. Naasi 'a ha'ata'inia do na mwane mareho goro 'a matai wate'i hako ro'u o'asi tanagia!

33 'A 'ua? 'Iatei na ga'i matai ha'ahunigaau nei na 'ia God 'a 'ome sigihigaau 'inia ta maho? 'A bwa'i ta sae, suria 'iia 'a bwane ha'arangasia hura'a do gau odo-odo'a na'i maana.

34 Ma 'ua? 'Iatei na ga'i matai hiiri ha'a-mama'aigia? 'A bwa'i ta sae! 'Inia 'ia Jisas Kraest 'a mae taraga mara ha'a-suruta'ea aho'i ma heinagu na'i dora ororiu na'i aba odona God ma bong'a'inia 'anai 'a'auhigia.

35 'E taha na matai hoaigia baaniai heita'ahi ana Kraest? 'A bwa'i ta maho! 'Ia Kraest 'ai ta'ahigia tarau rei'uaa gau awa na'i madoraa bwara, ma'ua na'i raronai rongomaata'i, ma'ua na'i 'oha ra norata'aigia, ma'ua na'i madoraa ni hioro, ma'ua na'i 'oha gau pohara, ma'ua na'i 'uruhanai maemaeha ma'ua na'i 'oha ra ha'a-mamaa'usigia 'inia mae!

36 Rai ha'ata'aigaau o'asi, 'inia Usu-usu Maea 'a ha'arangasia o'ani, "Tarana i'oe nameugu waiburuhia 'inia mae 'ado dangi, mara here 'onaai'ameu 'onaai siip nara ha'aagau 'anai ngahuia."*

37 Na'i 'uruhanai mwane mareho ta'aa nagau siri suri'i, 'igaau gau bwa'i heho, 'inia 'ia Kraest na ta'ahigia.

38 'Inau 'au huunai 'iraraa goro do 'a bwa'i ta maho nai matai hoaigia baaniai heita'ahi ana God. Rei'uaa gau tahi ma'ua mae ma bwa'i ro'u. 'A bwa'i do ta maho nai to'o dangini ma'ua maho nai to'o mau nai matai hoaigia baaniai heita'ahi ana God. Bwa'i ta enjel ma'ua adaro ma'ua mareho nara mena.

---

* 8:36 8:36 Psalm 44:22

³⁹ Bwa'i ta maho na to'o mena ara'ai aro marawa ma'ua dioi ano, ma bwa'i ta maho'a ro'u na'i raronai ha'apwa'ara nai matai hoaigia baaniai heita'ahi ana God na ha'ata'inia beia Araha aga 'ia Jisas Kraest.

9

'Traaui Inoni Nai Israel

Ra Gagata'inia Kraest

¹ 'Inau 'au ha'a-momori, 'au ai'a pwari'i 'inia 'inau 'iaana Kraest. I Hi'ona Maea 'a marungiai tahingagu, naasi nau 'unua 'inia do 'au ai'a pwari'i 'oha nau 'unua do

² 'au ahutotou di'u ma ta'aa di'u i 'adoma'igu 'iniraau do'oragu'i mana asigu'i, 'iraau Jiu, suria ra gagata'inia Kraest.

³ 'Onaa 'a ga'i mwada'u, 'au 'adoma'inia do'ia God 'a ga'i ha'a-mama'aiau ma'ua 'ai hoaiiau baania Kraest 'onaa naasi here na ga'i matai 'a'auhiraau 'inia i Jiu, 'iraau noni agu'i, 'anai hinihinia Kraest.

⁴ 'Iraau saeni Israel 'isi naasi na 'ia God na 'ome sigihiraau ma wairaaui 'onaai huunai gare ana'i. 'Iraau naasi narau re'iai rarahana mana mena ana God. Miraau na 'ia God na haa'i duruduru beiraau ma hau'i Ringe ana'i tanaraau. Miraau na 'ia God 'a ha'a-aidangisiraau 'inia huunai herehere 'anai rihunga'i ma haa'i duruduru tanaraau do'ai 'a'auhiraau.

⁵ Miraau wauwa adaa'i, ra'i saemaua 'onaaiasi a Ebrahim, Aisak, mia Jekop. Mia Kraest ro'u 'a huta mai 'onaai noni na'i burungadaau. 'Iia naasi

God na marungi'i mwane mareho hako. Gaau magai ha'a-aneanea taraua God. Amen!

⁶ Hoita. Rei'uaa ra ragoi Jiu nara gagata'inia Kraest, 'a ai'a do 'ia God 'a kaku'aai duruduru ana tanaraau 'anai ha'agorohiraau. 'A ha'ato'oa, ma'ata ai'a do 'iraau hakoi nei ra huta na'i burungadaaui Jiu narau ha'i huunai Jiu.

⁷ Ma ai'a do 'iraau hakoi pwirana'i a Ebrahim narau ha'i huunai pwirana'i. 'Inia rei'uaa na 'ia Ebrahim 'agu to'ora'i tara'i gare ro'u, 'ia God 'a o'ani 'inia, "I huudi pwiramu'i rai hura'a mai baaniai burungana Aisak."

⁸ Ma naasi 'a ai'a do 'iraau hakoi nei ra huta na'i burungana Ebrahim narau ha'i huunai gare ana'ia God. 'Iraau moi nei narau to'oraai hinihini 'onaai hinihininasi a Ebrahim 'oha na hinihiniai duruduru ana God tanaa, narau ha'i huunai pwirana'i a Ebrahim.

⁹ Naani duruduru na 'ia God 'a haua tanaa Ebrahim 'abaia Aisak. 'A o'ani, "Na'i huunai madoraa 'ana, wai boi aho'i bei'o mia Sera 'ai to'oraa ta gare mwane."

¹⁰ Ma ai'a do namoisi ta'i mamaani na ha'arangasia hura'a i 'ome sigihi na haa God na'i 'oha na sigihiraau noni. Moisu 'adoma'inia ro'u i mamaani 'iniai rua 'iu anasi wauwa agaaua Aisak mana urao ana, 'ia Rebeka.

¹¹⁻¹² Na'i na'o ma rarugu huta i rua gare mwanesi, 'ia God 'a o'ani 'inia Rebeka, "I gare na hutai na'o nai tau'aro tanaai gare na hutai muri."* Na'i 'ohasi raru ai'a haua mau ta here goro ma'ua ta here ta'aa. Naasi 'a ha'ata'inia do na nei na 'ia God 'a 'ome sigihia, 'a 'ome sigihia

---

* **9:11-12** 9:11-12 Jenesis 25:23

suriyai hei'irisina haraaria, ai'a do 'a 'ome sigihia 'inia taha na haua na goro ma'ua ta'aa.

¹³ Tarana naia na Usu-usu Maea 'a ha'arangasia o'ani 'inia, “Inau 'au 'ome sigihia Jekop, mau dingaia Iso.”

¹⁴ 'E taha nagai matai 'unua 'inia here na hauasi a God? 'A odo-odo ma'ua 'a ai'a? 'A odo-odo ha'atai

¹⁵ 'inia 'ia God 'a ha'atee o'ani 'inia Moses, “Inau wai 'ome sigihiai nei nawai raba sigihia, minau wai 'ome sigihiai nei nawai arunga ta'ahia.”†

¹⁶ Ma naasi gau re'ia do 'ia God 'a ai'a 'ome sigihiraau noni suri'i hei'irisidaa'i ma'ua suri'i here nara haa'i. 'Ia God 'a 'ome sigihiraau suriai arunga ta'ahiraau na haua.

¹⁷ 'Inia na'i Usu-usu Maea 'ia Moses 'a usua do'ia God 'a 'unua tanaai Mwaeraha ni Ijip o'ani, “Inau 'au 'ome sigihi'o 'anai mwaeraha do 'inia rongoasa na'o haa, ni mena agua 'ai ha'ata'i hura'a mana atagu 'ai taro 'ari suriai marewana hako.”‡

¹⁸ Naasi na mwane maho hako 'a 'ari suriai hei'irisina God. 'Onaa 'ai raba arunga ta'ahiraau sae ma'ai arunga ta'ahiraau, ma 'onaa 'a rabasia dorai rongoasa, ma'ai ha'a-rongoasaraau 'onaa Mwaeraha ni Ijip ani.

Heita'ahi Mana Taesu'a Ana God

¹⁹ Gasi tanei 'ini'amou 'ai taraa to'o ha'atee o'ani, “Onaa mwane mareho hako gau haa'i ra

† 9:15 9:15 Eksodas 33:19

‡ 9:17 9:17 Eksodas 9:16

'ari moi suriai hei'irisina God, 'a ga'i bwa'i hi-irigaau ro'u 'ini'i taritari'a agaa'i! 'Inia taritari'a agaa'i ra 'ari moi ro'u suriai hei'irisina."

20 Wai 'unua tana'o do'ora. 'O 'adoma'inia do i'oe 'iatei na'o ha'atee o'asi 'inia tanaa God? 'Igaau ra'i inoni moi ai'a ta'isada 'anai ha'atee o'asi. I rabo'o 'a bwa'i matai ha'atee o'ani 'inia mo'o na tau'arona, "'A 'ua na'o ai'a tau'arogu 'onaai nei wou 'ani?"

21 'Ia mo'o na tau'arodi rabo'o 'a 'ari moi suriai 'adoma'ina haaria. 'Onaa 'ai raba tau'arona ta rua rabo'o he'ete'i hairiu 'inia moi ta'i bahoroi bou ma'ai matai haua moi 'onaai 'irisia na haa. Gasi ta ta'i nei nai reoreoa maai haua 'ada'i mareho ororiu mana nata nei 'anai here namoiwou 'inia.

22 'A ta'isada goro o'asi ro'u beia God. 'Iia 'a matai haua moi taha na 'adoma'iniai haua. 'Iia 'a matai ha'ata'iniai taesu'a ana mana mena ana tanaraaui nei nara haa'i here ta'a'i. Ma'ata 'iia 'a matai ahumaratanoa ro'u beiraui nei na taesu'a 'adau na ha'aagau 'anai ha'a-ai'araau.

23 'A matai haua o'asi 'anai ha'ata'iniai goro ana na raha tanaraaui nei na arunga ta'ahiraau ma bwane 'adoma'i nunuga 'iniraau do 'ai ha'ahausaraau ara'ai aro.

24 'Igaau naasi inoni na 'ia God na 'ome sigihiraau. 'A ai'a 'ome sigihi moi baaniraui Jiu, me 'a 'ome sigihi baaniraui ro'u i nei nara ai'a Jiu.

25 Tana'amoui nei namou ai'a Jiu, naani taha na 'unua God na ha'arangasia Rarabea Hosea. 'A 'unua o'ani,

""Iraui nei nau ai'a 'ome sigihiraui ani 'anai ha'i noni agu'i,

na'i 'ohani wai 'unuraau 'ini'i noni agu'i,
mawai ta'ahiraau nei nau ai'a ta'ahiraau
ga'u na'i na'o."§

26 Mia Hosea 'a o'ani ro'u,
"Na'i mau i ta'i dora na 'ia God 'a 'unua ga'u do
'i'amou ai'a noni ana'i,
rai 'unua hura'a do 'i'amou ra'i gare ana'ia
God na tahitahi."*

27 Ma naani maho na 'ia Rarabea Aisaea 'a 'unua
'iniraau saeni Israel.
"Iraau Israel rau rago 'onaai nunu'u ni one,
maagu 'e gere aba moi 'iniraau na 'ia God
'aigui ha'atahiraau.

28 'Inia 'ia God 'ai raurau ta'aa moi tanaa 'oha nai
ha'a-mama'airaau hakoi noni nai mare-
wana."†

29 'Ia Aisaea 'a ha'arangasia ro'u hura'a o'ani,
"Onaa Araha God huunai mena 'a ga'i bwa'i
ha'awatea do tara'i warowarogaa'i rai tahi
baaniai ha'a-mama'ai nai haua tanagaau,
'a ga'i bwane ai'agaau 'onaai 'omaai Sodom
mana 'omaai Gomora."‡

'Iraau Israel Rau Bwarai Hinihinia Kraest

30 Taha naasi 'ado'ado 'ada'i maho 'ini?
'Ado'ado 'ada'i 'a o'ani. 'Iraau nei nara ai'a
Jiu rau ai'a bonasia sadoia ta here do naraigui
odo-odo 'inia na'i maana God. Me raugu ara'a
mai odo-odo na'i maana God na'i 'oha naraugu
to'oraai hinihini beia Kraest.

31 Miraau Jiu narau bonasia suriai Ringe,
rau ha'imaania dorai odo-odo na'i maana God
maraugu ai'a.

---

§ 9:25 9:25 Hosea 2:23 * 9:26 9:26 Hosea 1:10 † 9:28 9:27-28
Aisaea 10:22-23 ‡ 9:29 9:29 Aisaea 1:9

³² Ni 'uaana naraugu ai'a odo-odo 'inia na'i maana God? Rau ai'a odo-odo na'i maana God, suria rau 'adoma'inia dorai odo-odo 'inia taguma'inia adaui Ringe ana'ia Moses. 'Iraau ai'a nugaai hinihinidaau beia Kraest. 'A 'onaa do rau tora'i na'i kae hau nara matai tora'i ei.

³³ 'Ia God 'a bwani ha'arangasia tanaraau na'i Usu-usu Maea o'ani,
 "Moi bahurongo goro!
 'Inau 'au nugaai huai hau na'i Jerusalem, na'i hungahungai Saeon.

Hau nara matai tora'i ei mara agusu 'inia. Ma'ata 'iatei nai 'u'uria, 'a bwa'i ahutotou ta 'oha 'inia 'u'uri na nugaa beia."§

10

¹ Arai do'ora mana asigu'i, 'au 'irisia di'u, mau ha'arahesi waiori tanaa God 'anai ha'atahiraau sae agu'i na'i Israel baani'i ora-ora'a adaa'i.

² 'Au 'iraraa dorau bonasiai ha'a-wa'ewa'ea God, maraugu ai'a 'iraraai huunai here 'anai ha'a-wa'ewa'ea.

³ Suria rau ai'a aidangisiai here narai matai odo-odo 'inia na'i maana God, rau 'itaai heresi marau bonasiai ha'a-odoodoraau haariraau 'inia araisuriai Ringe ana'ia Moses.

⁴ Maagu na Ringe 'isi rau bwa'i matai odo-odo 'inia na'i maana God, suria 'ia Kraest 'a bwane orisia'a. Naia moi na hinihini naasi na matai ha'a-odoodoraau noni na'i maana God.

God 'A Raba Ruhasiraau Hakoi Sae

⁵ I herehere na 'ia Moses 'a 'unua tanaraau sae 'anai odo-odo 'inia na'i maana God naasi

---

§ 9:33 9:33 Aisaea 8:14; 28:16

'anai araisuri'i ringe ana'i. 'A ha'arangasia o'asi na'i Usu-usu Maea na 'unua o'ani, "'Onaa 'o raba dauai tahi tarau, 'oi araisuri'i hako'i Ringe na hau'i maia God tanagia."

⁶ Ma'ata, i herehere nagai odo-odo 'inia suriai hinihinia agaaua Kraest 'a ai'a bwara o'asi. 'Inia na Usu-usu Maea 'a o'ani, "'Oi abui o'ani, "'Iatei nai ta'ehai Aro?' " 'Inia 'a ai'a ororiu do ta sae 'ai tau'aro raha 'anai waia dioa Kraest 'anai ha'odoodogia.

⁷ Mana Usu-usu Maea 'a o'ani ro'u, "'Oi abui heisonga'i o'ani, "'Iatei nai 'ari dora adaau'i nei ra mae?' " 'Onaa do 'ai 'ari 'anai ha'atahia aho'ia Kraest.

⁸ I herehere nagai odo-odo 'inia suriai hinihini 'a ai'a bwara o'asi 'anai sadoia. 'Inia ni Usu-usu Maea 'a 'unua o'ani, "'I taroha baania God 'a ada'a bei'o, 'iia'a na'i ngoomu ma awa'a na'i tahingamu."* Ma naasi taroha 'abaiai hinihini nameu taroha'inia.

⁹ 'Onaa na 'oi ha'arangasia 'iniai ngoomu do'ia Jisas na Aراها ma'oi hinihini do'ia God 'a ha'asuruta'ea Jisas baaniai mae, 'oi daua namuai tahi tarau.

¹⁰ Naasi, naia moi na hinihini na 'oi matai odo-odo 'inia na'i maana God, ma naia na ha'arangasia amua hura'ai taha na'o hinihinia na 'ia God naigui ruhasi'o 'inia.

¹¹ I Usu-usu Maea 'a ha'arangasia o'ani tanagia, "'Iatei nai hinihinia, 'a bwa'i ahutotou ta 'oha 'iniai 'u'uri na nugaa beia."†

¹² Rei'uaa i'oe 'e ai Jiu ma'ua 'o ai'a, 'i'amou hako mou matai hinihinia, 'inia na'i 'adoma'ina

---

* **10:8** 10:6-8 Diutronomi 30:12-14 † **10:11** 10:11 Aisaea 28:16

God 'i'amou mou ta'isada hako. Mou to'oraai ta'i Araha na huunai 'a'auhi'amou na'i madoraa namou ha'angoniai hei'a'auhi.

13 'Inia ra ha'arangasia na'i Usu-usu Maea do "Iatei nai ha'angonia Araha God 'anai ruhasia, 'ia Araha God 'ai ruhasia."‡

14 Marai ha'angonia he'ua God 'anai ruhasiraau 'onaa narau ai'a hinihinia? Marai hinihini he'ua 'onaa narau ai'a rongoai tarohana? Marai rongoa he'ua i taroha 'onaa ai'a nei 'anai taroha'inia?

15 Marai taroha'inia he'ua 'onaa ra ai'a ha'ataaria tanei 'anai taroha'inia? Ma'ata, ai'a do ra ai'a ha'ataaria tanei 'anai heitaroha'i. Naia nara ha'arangasia o'ani 'inia na'i Usu-usu Maea, "A goro di'u i 'omesiraau nei ra boi 'anai taroha'iniai Taroha Goro."§

16 Rei'uaa na o'asi, ai'a do 'iraau hakoi saeni Israel narau mwa'emwa'e 'anai dauai Taroha Goro 'inia Kraest suri'i tahingadaa'i. 'Onaai 'unua ana Aisaea na'i Usu-usu Maea o'ani, "Araha God, 'a 'ome 'onaa do ai'a nei nai hinihiniai taha nameu maani'i."*

17 Naasi, hinihini 'a boi na'i rongoai Taroha Goro, mana Taroha Goro 'a boi baaniraau nei narau taroha'inia Kraest.

18 Naasi wai heisonga'i. 'A 'ua? 'Iraau noni nai Israel rau ai'a rongoai tarohana Kraest? Ai'a! Rau rongoa! 'Inia i Usu-usu Maea 'a 'unua o'ani, "I ha'atee adaa'i sae heheitaroha'i ana'ia God ra 'adarara hura'a suriai marewana, mara taha 'ari suri'i mwane dora hako."†

---

‡ 10:13 10:13 Joel 2:32 § 10:15 10:15 Aisaea 52:7 * 10:16 10:16 Aisaea 53:1 † 10:18 10:18 Psalm 19:4

19 'A 'ua? 'Iraaui saeni Israel rau aidangisia hakoī tarohasi ma'ua ai'a? Rau aidangisia moi. Naia narau taesu'a 'inia na'i 'oha na 'iraaui nei ra ai'a Jiu rau hinihinia. Naani ha'atee ana'ia God na 'ia Moses 'a maani'i hura'a tanaraaui Jiu. 'A o'ani,

“Inau wai 'a'auhiraauī nei nara ai'a huunai noni agu'i,

mamoi kakawa 'omesiraaui 'inia,
mawai ha'agorohiraauī nei nara ai'a aidangisiau ga'u,

mamoi taesu'a 'inia.”‡

20 Ma na'i muri, 'ia Aisaea 'a ai'a maaa'uta'i ha'arangasia ro'u hura'a do'ia God 'a ha'atee o'ani,

“Iraaui nei narau ai'a bonasiai aidangisiau naraugu aidangisiau,
mau ha'ata'iniāi barongagu tanaraaui nei ra ai'a songa'i suriaui.”§

21 Mei tanaraaui Israel 'ia God 'a ha'atee o'ani 'iniraaui,

“Ado 'oha 'au ura mamasiraaui nei ra rongoasa mara hairaesī 'anai rihota'i mai tanaau.”*

11

'Ia God 'A Ta'ahiraauī Jiu

1 Naasi, 'a 'ua? 'Ia God 'a gagata'iniraaui Jiu? 'A ai'a, 'inia 'inau 'e ai Jiu ro'u, 'e ta'i 'iniraaui pwirana'ia Ebraham nau huta mai na'i burungana Benjamin.

‡ 10:19 10:19 Diutronomi 32:21 § 10:20 10:20 Aisaea 65:1

* 10:21 10:21 Aisaea 65:2

² 'Ia God 'a ai'a gagata'iniraau nei ana'i na bwane 'ome sigihiraau mau mai na'i na'o. Mou 'iraraa ha'agorohiai dora i Usu-usu Maea na maanai 'oha na 'ia Elaija 'a ha'atee ha'a-ta'airaau Israel. 'Ia Elaija 'a o'ani 'inia God,

³ "Araha God, ra ngahu ha'amaesiraau hako'a i rarabea amu'i, marau here ha'ata'ai'i hako i dorani ho'asi amu'i. 'Inauni naasi ta'i rarabea hahako naugu tahi mau, mana'i 'ohanisi raugu ha'aagau ro'u moi 'anai ngahu ha'amaesiau."*

⁴ Mia God 'a aramia Elaija o'ani, "Ai'a do i'oe moi na'ogu awasi. 'Inau 'e biu merui saeni Israel narau rongo suriau nau to'oraa mau, mana biu merui sae naasi rau ai'a ha'arahesia i araaranunu nara 'unua 'inia Baal."†

⁵ Na'i 'ohani 'a o'asi ro'u. 'E gere aba moi 'iniraau Jiu narau hinihinia Kraest. Neiraausi nei na 'ia God na 'ome sigihiraau suriai goro ana 'iniraau.

⁶ Naasi 'onaa 'ia God 'a 'ome sigihiraau 'iniai goro ana 'iniraau, naasi 'a ha'ata'inia do 'a ai'a 'ome sigihiraau 'ini'i here goro narau haa'i. 'Onaa 'a ga'i 'ome sigihiraau 'ini'i here goro narau haa'i, me gaugu bwa'i 'unua'a do 'a 'ari suriai goro ana God 'iniraau.

⁷ Naasi 'a ha'ata'inia do 'iraau hako'i noni nai Israel rau bonasia sadoiai here narai odo-odo 'inia na'i maana God, ma'e gere aba moi 'iniraau naraugu sadoia. 'Iraau moi nei na 'ome sigihiraau a God. Nata aba 'iniraau 'ia God 'a ha'a-rongoasa'araau.

⁸ 'Onaai ha'arangasia anai Usu-usu Maea o'ani,

---

* **11:3** 11:3 1 Kings 19:10-14 † **11:4** 11:4 1 Kings 19:18

“Ia God 'a ha'akuhi'i 'adoma'idaa'i.
 Ma naasi, taraawa'a mau mai tari 'ohani,
 rau ai'a aidangisi'i mareho rau 'omesi'i 'ini
 maadaa'i,
 mana mareho rau rongo'i 'ini'i
 karingadaa'i.”‡

9 'Ia Deved 'a ha'arangasia ro'u mau i ta'i mahosi.
 'A o'ani,

“God, 'au rabasia do rai 'onaai ii'a nara raua 'inia
 baa nara gaasia 'ana,
 ma'ua 'onaai mwamwaa na kawi na'i huna.
 Na'i 'oha narai wa'ewa'e 'ini'i mwane mareho
 goro na'o wate'i tanaraau,
 'iraau rai 'asu'a 'inia ha'a-mama'ai narau
 arari 'anai daua.

10 'Au ha'arahesi marai kuru i maadaa'i,
 neina rai abui aidangisia ta mareho 'ini'i,
 mau ha'arahesi do neina rai arunga hihi'a ta-
 rau 'ini'i mwane mareho bwara narai
 to'iraau.”§

11 'A ha'a-momori do 'iraau Jiu rau taritari'a
 'oha narau gagata'inia Kraest, me ai'a do raugu
 bwa'i rihota'i'a aho'i ro'u tanaa. Naia na tar-
 itari'a adaausi na 'ia God 'agu hauai madoraa
 tanaraau nei nara ai'a Jiu 'anai dauai tahi tarau,
 do neina 'iraau Jiu rai naga 'inia tahi haorusi
 marai arunga rabasia ro'u.

12 'Ia God 'a hua i ha'agorohisi tanaraau nei
 nara ai'a Jiu 'inia taritari'a adaaui Jiu ma 'inia
 nugasia adaaui here narai tahi 'inia. Ma naasi,
 'a bwa'i adara do 'ai huunai ha'agorohiraau di'u

---

‡ 11:8 11:8 Diutronomi 29:4; Aisaea 29:10 § 11:10 11:9-10
 Psalm 69:22-23

i saenai marewana 'oha 'iraau i Jiu rai 'adoma'i aratara 'inia heresi marai hinihinia.

'Ta God 'Ai Ruhasiraau Nei Rau Ai'a Jiu

¹³ 'Io, 'au raba hadahada tana'amoui sae mou ai'a Jiu, 'inia 'inau naasi Ha'ataari nara ha'ataariau mai 'anai heitaroha'i tana'amou. 'Au 'adoma'i ororiu 'inia tau'aro aguani,

¹⁴ 'inia 'au 'irisia do 'iraau noni agu'i rai naga 'inia tahi haoru namou to'ora marai matai rihosi aho'i tanaa God marai tahi.

¹⁵ Na'i 'oha 'ia God 'a nugasiraau Jiu, 'a hauai madoraa tanaraau sae he'ete'i na'i marewana 'anai hagu beia God. Ma 'ua? 'E taha na ga'i to'o 'onaa 'ia God 'a ga'i wa'ewa'e aho'i 'iniraau Jiu? Rau ga'i 'onaai sae na suruta'e aho'i baaniai mae.

¹⁶ 'Oha ra wateai 'etanai huai bred tanaa God, 'a ha'ata'inia do mwane hua hako 'iaana'i a God. Ma 'onaa na rarinau hasi'ei ra maea, na raraa rai maea ro'u. 'A o'asi ro'u, suria 'ia Ebrahim, Aisak mea Jekop ra'i sae maea ana'ia God, na pwiradaa'i 'iaana'i God ro'u.

¹⁷ 'Iraau Jiu ra 'onaai hasi'ei nara 'unua 'inia 'oliv na 'ia God 'a hasia. Miraau Jiu nara ai'a hinihini ra 'onaai raraa ra ruhuusi'i baaniai abe odonai hasi'eisi. Mi'amoui nei namou ai'a Jiu namou 'onaai raraadi hasi'ei 'oliv na to'o tahi moi na'i hasimou. Mia God 'a ha'a-hasira'ini'i wou suri'i dora na ruhuusi'i raraa baani'i. Naia namougu daa'i 'ini'i bane na 'ia God na duruduru 'ini'i tanaa Ebrahim miraau warowarona'i.

¹⁸ Ma'ata moi abui 'adoma'inia domou goro di'u'i raraa ra ruhuusi'i baaniai abe odonai 'oliv. Suria 'i'amou mou ai'a hauai tahi tanaai abenai hasi'ei, naia na abenai hasi'ei na hauai tahi tana'amou.

19 Mamoi matai ha'atee o'ani, "Ia God 'a ruhuusi'i raraa 'isi 'anai ha'i tarameeu 'anai rado'ameu wou na'i abenai hasi'ei."

20 Ha'amomori! I raraa 'isi, 'ia God 'a ruhuusiraau baaniai abenai hasi'ei suria rau ai'a hinihinia Kraest. Mi'amou na rado'amou wou na'i abenai hasi'ei 'inia moi hinihinia amoo. Naasi moi abui ha'aba'o, ma'ata moi arunga magugu.

21 'Inia 'onaa 'ia God 'a ruhuusi'i huunai raraanai hasi'ei, mou 'adoma'inia do 'ai bwara tanaa 'anai ruhu gata'ini'amou 'onaa namou bwa'i hinihini?

22 Naasi, moi wai'ado'ado goro 'iniai barongana God. 'Ia 'a matai goro 'iniraau noni ma 'a matai haua ro'u tanaraau ha'a-mama'ai. 'A ha'a-mama'airaui nei ra gagata'inia, ma matai goro 'ini'amoui nei mou 'u'uria, 'onaa namoi 'u'uria tarau. Ma 'onaa namou bwa'i 'u'uria tarau, 'ia 'ai ruhuusi'amou ro'u.

23 Ma 'onaa 'iraau Jiu rai rihosi marai hinihinia Kraest, 'ia God 'ai matai radoraau aho'i suri'i dora na rahiraau baani'i. 'Ia 'a to'oraai mena 'anai haua o'asi.

24 'Ia God 'a rado'amou wou na'i huunai 'oliv, rei'uaa 'i'amou ra'i raraanai moi 'oliv na tarau to'o tahi moi na'i hasimou. Naasi 'a ha'ata'inia do 'a mwada'u moi tanaa 'anai radoraau aho'i Jiu na'i abenai 'oliv na ruhuusiraau baania.

'Ia God 'A Ta'ahiraau Hakoi Mwani Inoni

25 Arai do'ora mana asigu'i, 'au rabasia domoi aidangisiai taha na ha'a-momori na awa bainihu ga'u, neina moi abui to'oraai arunga ha'aba'o mana ha'a-ta'eta'e na'i tahitahi amoo. 'Iraui Jiu narau kakawata'i hinihinia Kraest ra bwa'i do rai kakawata'i hinihinia tarau'a o'asi. Rai

kakawata'i hinihinia moi tari na'i madoraa na 'iraaui sae hinihini nara ai'a Jiu rai rago tari 'onaai 'irisia ana God.

²⁶ Ma naasi 'ia God 'aigui ruhasiraaui hakoi saeni Israel. 'Inia ni Usu-usu Maea 'a o'ani, "'E sae 'anai ruhasiraaui noni 'ai hura'a mai baaniai dora adaaui Jiu.*

'Ai rihosiraaui warowarona'i a Jekop baani'i baronga ta'a'i adaa'i.

²⁷ Naasi waigui ha'ato'oai duruduru nau haua tanaraau, mawai 'adoma'i nugasi'i ora-ora'a adaa'i."†

²⁸ 'A ragoi nei 'iniraaui Jiu narau 'itaai Taroha Goro 'abaia Kraest miraaui 'onaa do ra'i maeron-gana'i a God. Me 'inia'i o'asi ana, i nei namou ai'a ha'i saeni Jiu mou to'o madoraa 'anai hagu beia God. Rei'uaa na o'asi, 'ia God 'a ta'ahiraaui mau i Jiu suria 'iia na 'ome sigihiraaui 'onaai ha'atee duruduru ana 'inia tanaa Ebrahim, Aisak mea Jekop.

²⁹ 'Ia God 'agu bwa'i orisiai 'adoma'ina 'iniraaui nei na 'ome sigihiraaui ma bwa'i matai rahi'i aho'i baaniraaui taha na bane'i tanaraau.

³⁰ Na'i na'o, 'i'amou namou hairaesi beia God. Ma na'i 'ohani 'ia God 'a goro 'ini'amou ma 'a'auhi'amou, 'inia 'iraaui Jiu rau hairaesi beia.

³¹ 'A o'asi ro'u beiraaui Jiu. Na'i 'ohani, 'iraaui Jiu rau hairaesi beia God. Ma'ata ta 'oha 'ai goro 'iniraaui mai 'a'auhiraaui ro'u 'onaai 'a'auhi'amou na haa.

³² 'A 'onaa do'ia God 'a ho'osiraaui mwane inoni hako na'i rumaniho'o 'inia'i hairaesi adaaui

* **11:26 Dora adaaui Jiu:** Na'i ha'ateeni Grik ra 'unua "baania Saeon." † **11:27** 11:26-27 Aisaea 59:20-21; 27:9

beia, ma do na'i muri 'aigu goro 'iniraaui mai 'a'auhiraau.

³³ Ei romwane, 'igaau gau to'oraai God na huunai goro. 'A huunai madoma ma bwa'i sae nai aidangi 'onaaia. Gau bwa'i matai 'iraraai 'adoma'ina magau bwa'i aidangi tarihana i herengana.

³⁴ Ra ha'arangasia o'ani na'i Usu-usu Maea, "Iatei na mataiai 'adoma'ina God? Iatei na ga'i matai ha'ausuria aho'i?"

³⁵ 'Iatei na hisungia ga'ua God 'inia ta maho, neina 'ia God 'ai su'ua aho'i tanaa?":

³⁶ 'Ia God na ha'apwa'ara'i mwane mareho hako, mara ura 'inia mena ana. Mana mareho 'isi ra awa neina gai ha'aasaa God 'ini'i. Gau magai ha'atee ha'agorohia waiori a God. Amen.

12

Barongani Sae Hinihini

¹ Naasi arai do'ora mana asigu'i, suriai goro ana God 'inigia ma ta'ahigia, wai ha'a-ta'u'u'amou. Moi ha'awate'amou tanaa God 'onaa ho'asi tahitahi, neina moi awa odo-odo mamoi ha'a-wa'ewa'ea. Naasi huunai here namou ga'i haua 'anai ha'a-aneanea God.

² Moi abu ha'isuri'i baronga ta'a'i adaa'i sae ahurodo na'i marewana. Moi ha'awatea God mai orisi'i 'adoma'imoo'i mamoi to'oraai baronga haoru. Ma naasi namoigui 'iraraa 'inia taha na 'irisia God domoi haua, mamoi 'irara'i maho nara goro mara odo-odo na wa'ewa'e 'ini'i a God.

---

‡ 11:35 11:35 Job 41:11

³ Suria 'ia God 'a goro 'iniau ma 'ome sigi-hiau 'anai ha'i Ha'ataari, 'e mareho nau raba 'unua tanaai 'adonai nei 'ini'amou. Moi abui 'adoma'i ha'ata'e'amou haraari'amou. Ma'ata na 'adoma'i na'oi to'oraa 'ini'o haari'o 'ai suriai bane ni tatau'aro na 'ia God na haua tana'o suriai hinihinimu.

⁴ I abega 'a to'ora'i mwane dora he'ete'i hairiu, mana 'ado dora 'a to'oraa haaria i tau'aro ana.

⁵ 'A o'asi ro'u beigaau sae hinihini. Rei'uaa nagau rago, 'igaau 'onaai ta'i abe 'iniai hagu agaau beia Kraest. Mana 'adonai nei 'inigaau 'a to'oraa haaria i tau'aro ana 'anai 'a'auhigaau hairiu.

⁶ Naasi 'ia God 'a haa'i tanagiai mwane bane ni tatau'aro he'ete'i hairiu suriai goro ana 'inigia. 'Onaa 'ia God 'a haua tana'o i bane 'anai ha'arangasi'i hura'a i 'ado'adona'i a God, 'oi maani'i hura'ai taha na'o hinihinia do 'ia God na 'unu'i tana'o.

⁷ Ma 'onaa 'ia God 'a haua tana'o i bane 'anai 'a'auhiraau noni, 'oi 'a'auhiraau goro. 'Onaa 'o to'oraa bane 'anai ha'ausuri, 'oi ha'ausuri goro.

⁸ 'Onaa na bane amua naasi 'anai ha'a-o'ori, ma'oi ha'a-o'oriraau sae. Ma 'onaa bane amua naasi 'anai hisuhisu, 'oi hisu raha. 'Onaa 'ia God 'a haua tana'o i bane 'anai na'otara, 'oi haua beiai mangudi, ma 'onaa 'o to'oraa bane 'anai ha'ata'iniai heita'ahi tanaraau sae ha'aroaha'a, 'oi haua ha'i wa'ewa'e.

⁹ Na'i 'oha namoi ta'ahiraau inoni, moi ta'ahiraau ha'a-momori. Mou abui haa'i moi here na 'ome 'onaa 'inia domou ta'ahiraau mamougu ai'a. Moi 'itaa i mareho ta'aa, mamoi dau baabau suri'i mareho ra odo-odo.

10 Moi ta'ahi'amou hairiu 'onaai ha'ido'orada mamoi 'adoma'i raorao 'anai ha'ata'iniai ha'ahou tana'amou hairiu.

11 Moi abui wai'ate'a, moi tau'aro wetewete tanaa Araha bei'i tahingamoo'i hako.

12 Moi wa'ewa'e, 'inia mou 'iraraa do 'ia God 'ai ha'ato'o'i duruduru na haa'i tana'amou. Moi ahumaratanoa suri'i madoraa ni rongomaata'i, mamoi ha'arahesi tarau.

13 Moi hisu tanaraaui sae ana'ia God na'i 'oha ra rabasiai hei'a'auhi mamoi 'omesuriraaui goro i sae ra boi na'i 'omaa amoo.

14 Moi abui ha'angonia God 'anai here ha'a-ta'airaui nei ra nora ta'ai'amou. Moi ha'arahesi 'a'auhiraui mia God 'ai ha'agorohiraui.

15 Moi wa'ewa'e na'i 'oha mou awa beiraui nei ra wa'ewa'e, mamoi ahutotou na'i 'oha mou awa beiraui nei ra ahutotou.

16 Moi hagu goni goro. Moi abui ha'apa'o mamoi abui to'oraui arunga ha'a-ta'eta'e do'o aidangi di'uraui nata nei. Ma'ata moi wa'ewa'e 'anai hagu beiraui sae rau ai'a ororiu.

17 Moi abui su'uai ta'aa tanaai nata sae, ma'ata moi haa'i moi maho ra odo-odo na'i 'ado'adodaa'i sae.

18 Na'i aba amoo, moi bonasiai awa hagugoni hako beiraui mwane inoni.

19 Arai do'ora mana asigu'i, moi abu bonasiai su'uai ta'aa tanaai nata sae. Moi nugaa tanaa God, 'iia naigu hauai aba ana. 'Inia na'i Usu-usu Maea 'ia God 'a 'unua o'ani,

“Aba agua 'anai ha'a-mama'airaui nei nara hauai ta'aa.

'Inau nawaigui su'ua tanaraaui taha rau
haua tana'amou."*

²⁰ Moi araisuriai dorai Usu-usu Maea na o'ani,
"Onaa maerongamu 'a hioro, 'oi hangania.

Ma 'onaa 'a raba gono, 'oi ha'agonohia.

'Inia 'onaa 'oi haua o'asi, 'ai mae 'iniai ninima."†

²¹ 'Onaa moi su'uai ta'aa 'iniai ta'aa, mamou
ha'awateai ta'aa 'anai ha'aheho'amou. Me 'onaa
moi su'uai ta'aa 'iniai goro, ma naasi namoi
ha'ahehoai ta'aa.

13

Ha'ahou Tanaraaui Saemaua Na'i Gaumani

¹ Igaau hako gai araisuriraaui ma'ata i sae-
maua na'i gaumani, 'inia 'iraau na 'ia God na
haua tanaraaui mena 'anai 'omesurira i noni, ma
nugaraau 'anai heimarungi.

² Naasi 'onaa tanei nai ura bwarasiraaui sae-
maua o'asi, 'iia 'a ura bwarasia God na nugaraau,
mia 'a arari dorai ha'a-mama'aia.

³ 'Iraaui nei nara haa'i taha nara odo-odo ra
ai'a ta'isada 'anai maaaa'usiraaui saemaua na'i
gaumani. 'Iraau moi sae hehere ta'aa naasi
nara matai maaaa'usiraaui. Naasi 'onaa namou
ai'a raba maaaa'usiraaui saemaua na'i gaumani,
mamoi abui hairaesii. Moi haa'i maho ra odo-odo
neina rai ha'atee wa'ewa'e 'ini'amou.

⁴ 'Inia 'iraau saemaua 'isi ra'i sae tatau'aro
ana'ia God 'anai 'a'auhi'amou. Me 'onaa
moigu haa'i maho taritari'a, mamoi matai ma-
maa'usiraaui, 'inia rau to'oraai mena 'anai
hauai ha'a-mama'ai tana'amou. 'Iraau ra'i sae

* **12:19** 12:19 Diutronomi 32:35   † **12:20** 12:20 Proverbs
25:21-22

tatau'aro ana'ia God 'anai ha'a-mama'ai'i sae ra haa'i here ta'a'i.

⁵ Naia na goro 'inia domoi araisuri'i saemaua o'asi. Ma'ata moi abui araisuriraaui do 'inia moi maaaa'usi'i amoo'i ha'a-mama'ai, ma'ata moi araisuriraaui 'iniai aidangisia amooi do naasi mareho na odo-odo 'anai haaui.

⁶ Naasi tarana 'inia namou hori takisi 'inia tanaai gaumani. 'Inia 'a ta'isada do 'iraaui rai hori'i ro'u i sae tatau'aro adaa'i. 'Inia 'iraaui sae tatau'aro na'i gaumani rau hauai tau'aro na 'ia God na nuga'i tanaraau, me 'iraaui rau tau'aro raha 'anai 'omesuriraaui noni.

⁷ Mana taha na ta'isada domoi watea tanaai gaumani, moi watea. Taha narau 'unua tana'amou 'anai gaasi ha'a 'ada'i, moi gaasi ha'a. Moi hori takisi tanaraau, mamoi 'adoma'i hihia mana ha'ahouraaui.

⁸ Abui kaoni orea beiai nata sae. Na kaoni moi na ta'isada domoi to'oraa tarau, naasi heita'ahi amooi tanaraau hako'i mwane noni. 'Iatei na ta'ahiraaui hako'i mwane inoni, 'a araisuriai taha na 'irisia i Ha'atora ana God.

⁹ 'Inia na Ha'atora 'a 'unua dogai abui taritari'a baani'i urao agaa'i ma'ua mwane agaa'i, gai abui beri, abui heingahu, abui naga, ma tara'i mareho ro'u. Ma'ata, mwane mareho 'isi ra awa hako na'i bahainai ha'atora na 'unua do'oi ta'ahiai nata sae 'onaai ta'ahi'o amua haari'o.

¹⁰ 'Iatei na to'oraaui heita'ahi 'a bwa'i matai haaui ta maho taritari'a tanaai nata sae. 'Inia 'oha na 'o ha'ata'iniai heita'ahi suri'i mwani maho na'o haa'i, 'o ha'isuri'i hako'a i mwani Ha'atora.

¹¹ Nau 'unua o'asi tana'amou 'inia mou aidangisia do 'a bwa'i orea mia Kraest 'ai aho'i mai 'anai ha'atahigaau baaniai marewanani. Na'i

madoraa nagau bura'i hinihini, ni madoraa ana 'anai aho'i mai 'a gere ha'atau. Me na'i 'ohani 'a gere gaarangi. Naasi mou ga'i awa odo-odo mamoi 'ome'ome 'onaai sae na rarai tarau 'ado 'oha.

¹² Rodo 'a gaarangi maai di'u'a mana dangi 'a gaarangi'a. Naasi gai nugasi'i tatau'aro 'anai kuhi magai awa odo-odo neina gai ura bwarasiai ta'aa.

¹³ Gai awa odo-odo 'onaai sae na awa na'i dora marewa. Gai abui gono raha 'ini'i waini bweu mana haa'i ngaugoni nara hau'i mwane mareho to'obweubweu'a suri'i. Gai abui taritari'a baani'i urao agaa'i ma'ua mwane agaa'i, ma'ua haa'i taraani here wawaasua'a ro'u. Gai abui heita'ia ma'ua hai'ubwani.

¹⁴ Moi bonasia doni barongamoo'i rai 'onaai barongana Araha aga Jisas Kraest neina moi matai ha'aagau 'anai hei'oi bwarasi'i maho ta'a'i. Moi abui 'adoma'inia moi haa'i hei'irisi ta'aa amoo'i.

14

Abui Ha'atee Ha'ata'airaui Nei

Nara Maemae'a i Hinihinidaa'i

¹ Moi mwa'emwa'e 'anai hagu beiraui sae hinihini nara maemae'a i hinihinidaa'i, mamoi abui heitohetohe beiraui 'ini'i maho rau 'adoma'ini'i do ra taritari'a ma'ua ra odo-odo.

² 'Iraui nei nara wetewete i hinihinidaa'i, rau 'adoma'inia do mwane mahoingau ra goro hako 'anai ngaa'i. Miraui nei nara maemae'a i hinihinidaa'i, rau 'adoma'inia do 'a taritari'a 'anai ngaa'i hasi'odi mwamwaa nara wate'i tanaai araaranunu nara raonga'ini'i na'i maketi.

³ Ma'ata, 'iraaui nei ra matai ngaa'i mwane taraani mahoingau moi, rai abui wana bodio 'iniraaui nei narau ai'a, miraaui nei ra ai'a, rai abui hiiriraaui nei narau matai ngaa'i moi taraani mahoingau. 'Inia 'ia God 'a bwane wairaaui ro'u na'i ruruha ana.

⁴ 'O 'adoma'inia do i'oe 'iatei na'o hiiria 'inia i noni tatau'aro anai sae he'ete'i? 'Ia moia Araha na tau'aro tanaasi nai 'iraraa dona here na haua 'a goro ma'ua 'a ta'aa. Mana here nai haua rai goro, 'inia 'ia Araha nai 'a'auhia.

⁵ Tara'i sae ra 'adoma'inia do tara'i dangi ra ororiu di'u'i tara'i dangi ro'u, ma tara'i sae ra 'adoma'inia do mwane dangi ra ta'isada hako moi. Naasi 'adonai nei 'ai wai'ado'ado suriai mahosi maai ura baabau na'i taha na 'adoma'inia.

⁶ 'Iraaui nei narau 'adoma'inia do 'e ta'i dangi na ororiu di'u, rau haua o'asi 'anai ha'ahoua Araha. Miraaui nei narau matai ngaa'i mwane mahoingau hako, rau haua o'asi 'anai ha'ahoua Araha, 'inia 'iraaui rau ha'atee ha'agorohia God maraugu ngau. Miraaui nei rau ai'a matai ngaa'i hasi'odi mwamwaa, rau o'asi ro'u.

⁷ Na'i tahitahi agaau sae hinihini na'i marewana, gau ai'a awa 'anai ha'a-wa'ewa'egaau haarigaau, ma o'asi ro'u na'i mae nagai haua.

⁸ Na'i 'oha gau tahi, gau tahitahi 'anai ha'a-wa'ewa'ea Araha. Ma na'i 'oha gai mae, gai bonasia dogai ha'a-wa'ewa'ea ro'u Araha. Naasi 'oha gau tahi ma'ua 'oha gau mae 'igaau 'iaana'ia Araha.

⁹ 'Ia Kraest 'a mae ma suruta'e aho'i do 'ai ha'i Araha maai marungiraaui nei ra mae mana nei ra tahi.

10 Naasi, 'inia i 'uaana na'o hiiria 'inia i do'oramu beia Kraest? Me i'oe, 'inia i 'uaana na'o wana bodio 'inia i do'oramu? Moi aidangisia do 'igaau hako gai ura na'i maana God na'i 'oha nai hiiriraau noni.

11 'Inia na'i Usu-usu Maea 'ia God 'a 'unua o'ani, "Inau 'au tahi ha'a-momori, ma ha'a-momori o'asi ro'u do 'iraau mwane sae hako rai topira'i ruru tanaau, marai ha'arangasiau hura'a do 'inau naasi God."*

12 Naasi gau aidangisia do 'adonai nei 'inigaau 'ai ha'arangi'i hura'a tanaa God i taranai taha na haa'i 'ini'i mwane maho na haa'i na'i marewanani.

13 Naasi gai agohe 'anai hiiriai nata sae hinihini. Gai 'adoma'i wetewete do gai abui hau'i mareho 'anai ha'asirihia mo'osi na'i ora-ora'a.

14 'Iniai hagu agua beia Araha Jisas, 'inau 'au aidangisia do ai'a ta ta'i mahoingau nai taritari'a 'anai ngaa. Ma'ata 'onaa ta sae hinihini nai 'adoma'inia do tara'i mahoingau ra ai'a goro 'anai ngaa'i, naasi 'a ha'ata'inia do'e ora-ora'a tanaa na'i 'oha nai ngaa'i.

15 Ma 'onaa 'o ha'a-arungata'aia ta sae hinihini 'inia i mahoingau na'o matai ngaua, 'a ha'ata'inia do i'oe, ai'a heita'ahi nai awa bei'o. 'Oi abui kaku'aa do'ia Kraest na mae ro'u taranai saesi. Naasi 'oi abui ha'ata'aiai hinihinina 'inia moi mahoingau.

16 Rei'uaa na'o aidangisia doni mareho na'o haua 'a odo-odo moi, 'oi abui haua 'onaa na nata

---

* 14:11 14:11 Aisaea 49:18; 45:23

sae hinihini 'a 'adoma'inia do 'a ta'aa. 'A gasi 'unua ta sae doni barongadi sae hinihini ra ta'a'i.

17 'Oha na 'ia God 'a marungi'i tahingagaa'i, ni mareho na ororiu, ai'a do ni taha nagau matai ngaa ma'ua gonohia. Ni mareho na ororiu, naasi 'anai awa odo-odo, hagugoni goro beiraau noni, ma 'anai to'oraai wa'ewa'e na boi baaniai Hi'ona Maea.

18 'Onaa 'oi here o'asi na'i tau'aro na'o haua tanaa Kraest, 'ia God 'ai wa'ewa'e 'ini'o, miraau noni rai ha'ahou'o ro'u.

19 Naasi gai bonasiai haa'i mareho nara ha'a-hagugonigaa' goro mana mareho nara ha'a-wetewete'i hinihinigaa'i.

20 Moi abui ha'ata'ai tau'aro na haua God na'i tahinganai sae 'inia moi mahoingau. Ai'a ta mahoingau nai taritari'a 'anai ngaa. Ma'ata 'a taritari'a 'anai ha'atehaai nata sae hinihini 'iniai mahoingau na'o matai ngaa.

21 Naasi 'a goro domoi abui ngaa'i mwamwaa nara wate'i tanaai araaranunu mana gono waeni mana haa'i tara'i maho ro'u nai matai ha'ateharaau 'ini'i tara'i sae hinihini.

22 Ni 'ado'adomu 'ini'i mareho 'isi, naasi aba amua'a haari'o beia God. 'A ai'a goro 'anai to'o maani'i. Wa'ewa'e tanaraau nei rau ai'a 'adoma'i heiruarua'a 'ini'i haa'i adaa'i maho rau 'adoma'ini'i dora odo-odo.

23 Ma 'onaa 'ia tei sae na 'adoma'i heiruarua'a 'inia ta mahoingau magu ngaa moi, 'iia 'a tari-tari'a. Suria 'iia 'a ai'a hinihini wetewete doni mareho na hauasi 'a odo-odo. 'Oha nagau hauai maho nagau ai'a taraa hinihinia do 'a odo-odo, naasi gau hauai ora-ora'a.

15

Suriai Awangana Kraest

¹ 'Igaau nei na hinihinigaau 'a wetewete, 'a goro dogau ga'i 'abenga'i 'a'auhiraau nei nara suria Araha nara maemae'a i hinihinidaa'i. Gai abui hau'i moi taha 'anai ha'a-wa'ewa'egaau haarigaau,

² ma'ata gai hau'i maho na 'iraaui rai wa'ewa'e 'ini'i mana maho narai ha'a-wetewete'i hinihinidaa'i.

³ Rei'uaa 'ia Kraest, ma ai'a 'adoma'inia moi haraaria 'anai hauai taha nai wa'ewa'e 'inia haaria. 'Inia na'i Usu-usu Maea 'a ha'arangasia o'ani, "God, 'iraaui nei ra ha'atee ha'ata'ai'o, 'a 'onaa do rau ha'atee ha'ata'ai'au ro'u."*

⁴ Mwani maho na'i raronai Usu-usu Maea ra usu'i 'anai ha'ausurigia. Ma na'i 'oha na gai 'oha'ini'i, rai 'a'auhigia 'anai ahumaratanoa marai ha'a-o'origaau. Ma naasi, gaigui to'oraai 'adoma'i heitotori 'ini'i taha na duruduru 'ini'i a God tanagia.

⁵ 'Au ha'arahesi, do 'ia God na matai hua tana'amou ahumaratanoa mana ha'a-o'ori, 'ai 'a'auhi'amou 'anai hagugoni beiai ta'i 'ado'ado suriai barongana Jisas Kraest.

⁶ Naasi 'i'amou moigui boi goni beiai ta'i 'ado'ado 'anai ha'atee ha'agorohia God i Amana Araha aga Jisas Kraest.

⁷ Hoita, moi wa'ewa'e 'anai hagu bei'amou hairiu 'onaaia ro'u wa'ewa'e mana hagu ana Kraest bei'amou. 'Onaa moi hua o'asi, 'iraaui noni rai ha'atee ha'agorohia God.

---

* 15:3 15:3 Psalm 69:9

8 Wai 'unua tana'amou. Na'i 'oha na boia Kraest, 'a boi 'onaai sae tatau'aro tanaraaui Jiu 'anai ha'ata'inia do'ia God ai'a kaku'aai duruduru na haua tanaraaui wauwa adaa'i.

9 'Ia Kraest 'a boi ro'u do 'iraau nei ra ai'a ha'i saeni Jiu rai ha'a-aneanea God 'iniaai goro ana 'iniraau. 'Onaai ha'arangasia ada na'i Psalm o'ani,

“'Inau wai ha'a-aneane'o na'i 'uruhadaaui nei ra ai'a Jiu,

mawai gana ha'ahauasaa i atamu.”†

10 Na'i nata dora ra usua o'ani ro'u,

“Moi wa'ewa'e, 'i'amoui nei namou ai'a Jiu,

moi wa'ewa'e beiraau inoni ana'ia God; 'iraau Jiu!”‡

11 Na'i nata dora 'a 'unua ro'u mau o'ani,

“'I'amoui nei mou ai'a Jiu,

moi ha'a-aneanea Araha God.

'I'amou hako inoni nai marewana,

moi ha'a-aneanea.”§

12 Mia Aisaea 'a 'unua ro'u o'ani,

“'E nei baaniai burungana Jesi* 'ai boi,

ma'ai marungiraau nei ra ai'a Jiu.

'Iraau rai nugaai 'u'uridaau na'i hungana.”†

13 'Ia God naasi ahuinai mwani mareho nagau 'adoma'i heitotori 'ini'i. Naasi 'au ha'arahesi mia God 'ai ha'a-wa'ewa'e'amou ma'ai haua tana'amoui gooroha 'iniaai 'u'uria amoou. 'Onaa nai o'asi, na mena anai Hi'ona Maea 'ai ha'a-weteweteai hinihinimoou 'anai dau'i taha namou 'adoma'i heitotori 'ini'i.

† 15:9 15:9 Psalm 18:49 ‡ 15:10 15:10 Diutronomi 32:43

§ 15:11 15:11 Psalm 117:1 * 15:12 *Jesi*: 'iia naasi amana Mwaeraha Deved. † 15:12 15:12 Aisaea 11:10

Tau'aro Ana Pol

¹⁴ Arai do'ora mana asigu'i, 'inau 'au 'iraraa domou goro. Mou aidangisi'i baronga nara goro 'anai ha'isuri'i, mamou arari 'anai ha'ausuri'amou hairiu 'ini'i.

¹⁵ Rei'uaa na o'asi, na'i usu-usuni 'inau 'au ha'atee wetewete 'ini'i tara'i maho do 'anai ha'a-adoma'i aho'isi'amou 'ini'i. 'Au matai haua o'asi, 'inia 'ia God 'a goro 'iniau

¹⁶ ma 'ome sigihiau dowai ha'i sae tatau'aro ana Jisas Kraest 'anai tau'aro tana'amoui nei na mou ai'a Jiu. Na'i tatau'aro agua 'au tau'aro 'onaai Piriisi 'anai waia woui Taroha Goro tana'amou mawai wate'amou tanaa God 'onaai wawate na Hi'ona Maea na ha'amaeaa mia God 'ai wa'ewa'e 'inia.

¹⁷ Naasi, 'iniaia hagu agua beia Jisas Kraest, 'a arari dowai ha'aba'o 'iniaia tau'aro nau haua tanaa God.

¹⁸ 'E ta'i maho moi nawai ha'a-ta'eta'eau 'inia, naia na tau'aro na 'ia Kraest na 'a'auhiau 'anai haua 'oha nau wairaau nei ra ai'a Jiu tanaa God. Rau hinihinia God 'iniaia rongoa adaui heitaroha'i agua mana 'omesi'i adaa'i mareho nau haa'i,

¹⁹ 'onaai ha'abu'oahu mana ha'ara nau haa'i 'iniaia mena anai Hi'ona Maea. Ma naasi, taraawa'a na'i Jerusalem tari Provensi Ilirikam, 'au ha'a-rosia goro i tau'aro agua 'anai taroha'iniaia Taroha Goro ana Kraest suri'i dora 'isi.

²⁰ 'Au bonasia dowai taroha'iniaia Taroha Goro suri'i dora ra ai'a taroha'inia mau iei a Kraest. Nau 'onaai sae na ai'a raba tagorahiai ruma na 'e sae he'ete'i na bwane taraawa'ana, 'inia 'inau

ai'a raba heitaroha'i suri'i dora na 'e sae he'ete'i na bwane heitaroha'i suri'i.

²¹ Nau ai'a haua o'asi. Me 'au ha'isuriai taha nara ha'arangasia 'abaia Kraest na'i Usu-usu Maea na o'ani,

“Iraaui nei ra ai'a taroha'inia mau tanaraau, rai 'ome 'iraraa.

Miraaui nei ra ai'a rongo tarohana rai aidangisia.”‡

'Ia Pol 'A Raba 'Ari Rom

²² Aariha nau raba haua bei'amou 'au ai'a haua mau, suriai heitaroha'i agua mau suri'i mwane dora 'ini.

²³ Ma'ata, na'i 'ohani 'au ha'ahakoa'a i tau'aro nau haua suriai dorani. Suri'i harisi nara hako'a 'au bwane raba ada wou bei'amou.

²⁴ Naasi 'au 'adoma'inia do 'oha wai hano 'anai Spein wai garihi'amou ga'u na'i Rom. Na'i 'oha nagai wa'ewa'e goni hairiu ga'u, mamougui ha'ataariau ro'u 'anai Spein beiai gere 'au namou matai haua tanaau.

²⁵ Ma'ata na'i na'o mawaigui 'ari wou bei'amou, wai aho'i ga'u 'ari Jerusalem 'anai 'a'auhiraau sae hinihini na'isi.

²⁶ Wai waa'i 'ari ha'a narau goni'i sae hinihini na'i Provensi Masidonia mana'i Akaea. Rau haa'i tanaraau sae hinihini nara pohara na'i Jerusalem.

²⁷ Rau wa'ewa'e 'anai haua o'asi me 'a marasina ro'u dorau ga'i haua o'asi. 'Inia 'a 'onaa dorau kaoni beiraau Jiu hinihini na'i Jerusalem. 'Inia 'iraau Jiu hinihini rau hisungirau 'iniai Taroha Goro ma marasina do 'iraau rau ga'i hisungirau aho'i 'ini'i toto'ora adaa'i.

‡ 15:21 15:21 Aisaea 52:15

²⁸ Waigui ha'a-atahaa moi ha'a ra ha'a-u'uriau 'inia, mawai 'ari wou re'i'amou'a 'oha wai hano 'anai Spein.

²⁹ 'Au 'iraraa goro do 'oha wai 'ari wou bei'amou, wai boi beiai ha'agorohi ha'ibubu ana Kraest tana'amou.

³⁰ Arai do'ora mana asigu'i, 'inia hagu agaau hako beia Jisas Kraest i Araha aga, 'au ha'angoni'amou wetewete 'anai 'a'auhiau 'ini ha'arahesi tanaa God taragu. Moi haua o'asi 'anai ha'ata'iniai heita'ahi amouu tanaau na haua tana'amou i Hi'ona Maea.

³¹ Moi ha'arahesi tanaa God maai taatahi bwarasiau baaniraau sae na'i Provensi Jiudea narau ai'a raba araisuria God. Moi ha'arahesi 'a'auhiraau ro'u i sae hinihini na'i Jerusalem marai wa'ewa'e 'anai dauai ha'a nawai waia tanaraau.

³² Na'i muri, 'onaa 'a suriai hei'irisina God, waigui boi ha'i wa'ewa'e bei'amou magari ha'a-wetewete'i hairiu 'adoma'igaa'i.

³³ 'Au ha'arahesi tanaa God na hauai gooroha 'ai awa bei'amou hako. Amen.

16

Ha'atee Wa'ewa'e Ana Pol

¹ 'Au ha'atee wa'ewa'e 'iniai koagaau a Fibi, 'e urao na tau'aro 'a'auhiraau sae ni heiso'i na'i 'omaai Kenkria. 'Iia 'a bwa'i ore'a mai 'ari wou gaariri'amou.

² 'Oha nai 'ari wou, moi ha'amaotoa 'onaai nei na hinihinia ro'u Araha, 'inia naasi here na ta'isada dorai haua i noni ana'ia God. Moi 'a'auhia 'ini'i taha na 'irisi'i, 'inia 'a ragoi sae na 'iia 'a 'a'auhiraau, mia 'a'auhiau ro'u.

³ Moi 'unua ro'u i ha'atee wa'ewa'e agua tanaa Prisila mia Akuila nararu 'a'auhiau na'i tau'aro agua tanaa Kraest Jisas.

⁴ 'E ta'i 'oha, raru gaarangi mae 'iniaia 'a'auhiau adarua. Ma naasi, ai'a do 'inau moi nau ha'atee ha'agorohirarua, me 'iraau ro'u i inoni hinihini nara ai'a Jiu, rau ha'atee ha'agorohirarua ro'u.

⁵ Moi 'unua ro'u i ha'atee wa'ewa'e agua tanaraau sae hinihini narau matai boboi 'anai ha'arahesi goni na'i ruma adarua.

Ha'atee wa'ewa'e ro'u tanaai gere sae goro agua, 'ia Epaenitas. 'Iia naasi 'etanai sae na hinihini tahamora na'i Provensi Eisia.

⁶ Ha'atee wa'ewa'e tanaa Meri. 'Iia 'a tau'aro raha di'u 'anai 'a'auhi'amou.

⁷ Ha'atee wa'ewa'e tanaa Andronikas mana urao ana 'ia Jiunia, 'e rua ai Jiu 'onaaiau nameu ta'i awa ga'u na'i rumaniho'o. 'Irarua raru hinihinia na'i na'o a Kraest 'iniau me 'irarua 'e rua Ha'ataari nararu here goro di'u.

⁸ Ha'atee wa'ewa'e tanaa Ampliatas, 'e huunai sae goro agua na hinihinia ro'ua Araha.

⁹ Ha'atee wa'ewa'e ro'u tanaa Abanas. 'Iia 'a tau'aro ro'u beigaau tanaa Kraest. Ha'atee wa'ewa'e ro'u tanaa Stakis, 'e huunai sae goro agua.

¹⁰ Ha'atee wa'ewa'e tanaa Apelis. 'Iia 'e ta'i sae na ha'ata'inia haaria do'a mangudi na'i tau'aro tanaa Kraest. Ha'atee wa'ewa'e tanaraau ruruha ana Aristobiulas.

¹¹ Ha'atee wa'ewa'e tanaa Herodion, 'iia 'e ai Jiu ro'u 'onaaiau. Ha'atee wa'ewa'e tanaraau sae hinihini na'i ruruha ana Nasisas.

¹² Ha'atee wa'ewa'e tanaa Trefaena mia Traefosa, rua urao tatau'aro ana Araha. Ha'atee

wa'ewa'e tanaa Pesis, 'e urao goro na tau'aro raha ro'u tanaa Araha.

¹³ Ha'atee wa'ewa'e tanaa Rufas, 'e huunai sae ororiu na'i tau'aro ana Araha. Ha'atee wa'ewa'e ro'u tanaai nanae ana. 'A huunai 'omesuriau goro 'onaa do 'inau 'e huunai gare ana.

¹⁴ Ha'atee wa'ewa'e tanaa Asinkritas, 'ia Fligon, 'ia Hamis, 'ia Patrobas, 'ia Hamas, miraaui ro'u tara'i sae hinihini nara awa ro'u beiraaui.

¹⁵ Ha'atee wa'ewa'e ro'u tanaa Filologas, 'ia Jiulia, 'ia Nerias mana asina, mei tanaa Olimpas miraaui tara'i sae hinihini nara awa ro'u beiraaui.

¹⁶ 'Oha moi awa goni noni hinihini 'onaa ta'i ruruha, moi here beiai nata nei* 'anai ha'ata'iniai heita'ahi amou tana'amou hairiu.

'Iraau hakoi sae na'i heiso'i ana Kraest rau ha'ataari'i woui ha'atee wa'ewa'e adaa'i tana'amou.

Hadahada Ha'ahako Ana Pol

¹⁷ Arai do'ora mana asigu'i, wai ha'ata'u'u'amou. Moi 'ome'ome goro 'iniraau'i nei nara raba ha'a-heita'iamou hairiu marau raba ha'ateha'amou baania God 'ini maani'i adaa'i maho nara ai'a ta'isada bei'i ha'ausuringa'i namou bwane rongo'i. Moi abui hagu bei'i sae o'asi.

¹⁸ Rau raba suri'i moi hei'irisidaa'i haraariraaui. Rau ai'a raba suriai hei'irisina Kraest, na Araha aga. Rau pwari'iraau'i nei nara matai hinihini'i

---

* **16:16 Here beiai nata nei:** Na'i ha'atee ni Grik ra 'unua "ngooniai nata nei beiai heingooni ni heita'ahi." Na'i madoraasi, 'iraau sae mwane rau ngooniai babanai nata sae mwane, miraaui urao rau ngooniai babanai nata urao 'anai ha'ata'iniai heita'ahi tanaraau hairiu. 'A ta'isada beiai herehere agaau na'i 'ohanisi 'oha gau here beiai nata nei.

mwada'u i mamaani rongoro goro mana mamaani ha'agorogoro nara hahaa'i.

¹⁹ Ma'ata 'inau 'au wa'ewa'e raha suria 'iraau hako'i mwane sae rau 'iraraa domou awasuriai Taroha Goro. Ma rei'uaa na o'asi, 'au 'irisia domoi aidangisi'i taha ra goro mamoi abui hau'i taha nara ai'a goro.

²⁰ Ma naasi, 'ia God ni gooroha, 'ai raurau 'anai 'a'auhi'amou mamoi ha'ahehoa Saetan.

Mau ha'arahesi neina 'ia Araha Jisas 'ai goro 'ini'amou.

²¹ 'Ia Timoti na tau'aro beiau 'a hua ro'u i ha'atee wa'ewa'e ana tana'amou. Mia Lusias mia Jeson, mia Sosipata, ra'i ai Jiu ro'u 'onaaiau, rau 'unu'i wou i ha'atee wa'ewa'e adaa'i tana'amou.

²² 'Inau Tatias, i do'oramoou beia Araha, nau usuai usu-usu anani a Pol. 'Au ha'ataaria ro'u wou i ha'atee wa'ewa'e agua tana'amou.

²³⁻²⁴ 'Ia Gaeas 'a 'unua ro'u i ha'atee wa'ewa'e ana tana'amou. 'Iia na ha'a-awahiau na'i ruma ana ma ha'awateraa ro'u i sae hinihini 'anai ha'arahesi na'i ruma ana. 'Ia Erastus, mo'o na 'omesuri ha'a 'anai 'omaani mia do'oragaaua Kuatas, raru 'unu'i ro'u i ha'atee wa'ewa'e adaru'i tana'amou.

Ha'arahesi Ana Pol

²⁵ Gai ha'atee ha'agorohia God, 'inia 'iia na matai ha'a-o'oriai hinihinimoou 'inia Taroha Goro nau taroha'inia tana'amou, 'e taroha 'abaia Jisas Kraest. Ni tarohasi 'a awa bainihu mau mai.

²⁶ Ma'ata na'i 'ohani, 'a ha'ata'i goro hura'a tanagaau suri'i Usu-usu Maea adaa'i rarabea. Mia God na awa mau mai, 'a ha'atorameu 'anai taroha'inia hura'a do neina 'iraui mwane inoni hako rai hinihinia marai araisuria.

²⁷ Naasi 'inia moi ta'i God na madoma, gai ha'atee ha'aasaa tarau tarau 'inia Jisas Kraest. Amen.

Taroha Goro mana Usuusua Maea
The New Testament in the Arosi language of the
Solomon Islands
Niu Testament long langguis Arosi

copyright © 2005 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Arosi

Translation by: SITAG

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2017-11-09

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 18 Apr 2025 from source files dated 13 Dec 2023

444a3934-0a25-5ce9-b53e-5049851eb3b5